

**Program gradonačelnice grada Zagreba
za novo mandatno razdoblje 2025.-2029.**

Grad u kojemu je smisao politike život ljudi

Marija Selak Raspudić

Vizija budućnosti Zagreba

Zagreb se razvija kao srednjoeuropska metropola i vrata Europske unije. To je otvoren i povezan grad s modernim javnim prijevozom, uređenim povijesnim središtem, čistim kvartovima i dostupnim javnim sadržajima. U njemu se vodi računa o svakodnevnom životu svih građana, od sustavnog rješavanja prometnih i komunalnih izazova do kreiranja poticajnog obrazovnog, kulturnog i poslovnog okruženja.

Zagreb 2030

Grad za život

Vizija novog mandata

Temeljna misija nove gradske uprave bit će otklanjanje društvenih i infrastrukturnih naslaga prošlosti koje su produbljene političkim zanemarivanjem i sporim prilagodbama europskim razvojnim standardima. Zagreb mora povećati svoj operativni kapacitet i proširiti strateški obzor, brzo, koordinirano i odgovorno.

Strategija razvoja grada temeljena na indeksu kvalitete života

Zagreb treba novi razvojni zamah. Zagreb zasluži novu razinu ambicije. U vremenu kada europski gradovi sve jasnije mjere svoj razvoj prema kvaliteti života svojih građana i Zagreb mora usmjeriti svoje politike prema tom cilju. Nova gradska uprava predlaže **cjelovitu strategiju razvoja grada temeljenu na jasnim, mjerljivim i međunarodno priznatim kriterijima kvalitete života.** Okosnica vizije koju nudimo je primjena Global Liveability Indexa (GLI), međunarodnog indeksa koji izrađuje Economist Intelligence Unit. Ovaj indeks mjeri pogodnost života u 173 grada diljem svijeta kroz **pet ključnih dimenzija: stabilnost, zdravlje, obrazovanje, infrastrukturu i kulturno-okolišno okruženje.**

Riječ je o dosljednoj i korisnoj metodologiji koja se temelji na stvarnim aspektima svakodnevnog života građana.

Analizom gradova koji već godinama zauzimaju najviša mjesta na ljestvici možemo prepoznati jasne smjernice za unapređenje Zagreba. Beč, koji pripada istom kulturno-civilizacijskom krugu, posebno je koristan orijentir budući da je posljednje tri godine po navedenoj metodologiji prvi grad svijeta.

Kako bi grad ispunio visoke standarde kvalitete života, predlaže se cjelovita **strategija razvoja na temelju šest glavnih parametara, koje obuhvaćaju osnovne aspekte života u gradu.** Prva razina odnosi se na **grad koji**

funkcionira, uključujući racionalno upravljanje komunalnim uslugama, optimizaciju rada Zagrebačkog holdinga i osiguranje čistoće i održavanja javnih prostora. Druga razina je **grad koji se kreće,** što uključuje ulaganje u sustav javnog prijevoza, poboljšanje prometne infrastrukture i pametne sustave za mobilnost. Treća razina usmjerena je na **grad u kojemu se dobro živi,** s naglaskom na stanovanje i razvoj pristupačnih stambenih rješenja, uz infrastrukturu koja omogućava

Želimo se uspoređivati i natjecati u kvaliteti života s najboljima, jer je to put kojim Zagreb treba ići. Realnim koracima – ali u pravom smjeru.

kvalitetan život za sve građane. Četvrta razina prati **grad koji diše i raste,** u kojemu se stavljaju naglasak na zelenu transformaciju, poboljšanje kvalitete zraka i očuvanje okoliša kroz inovacije u urbanom planiranju. Peta razina odnosi se na **grad koji sluša i uključuje,** s posebnim naglaskom na transparentnost, participaciju građana i fiskalnu odgovornost. Šesta razina obuhvaća **digitalnu infrastrukturu kao gradski servis,** s ciljem digitalizacije usluga i omogućavanja pristupa svim građanima na modernim platformama. Sve ove dimenzije osmišljene su **u skladu s međunarodnim standardima kvalitete života** i imaju za cilj unaprijediti Zagreb kako bi postao grad po mjeri svakog svog građanina.

Sadržaj

Grad koji funkcionira	8
Otpad pod kontrolom	10
/ Sanacija Jakuševca	10
/ Modernizacija komunalnog sustava	11
/ Poboljšanje čistoće i održavanja javnih prostora	12
Optimizacija rada Zagrebačkog Holdinga	12
/ Reorganizacija ZGH-a bi omogućila	13
Sigurnost i efikasnost vodoprivrede	14
Pametni sustavi upravljanja	15
Grad koji se kreće	14
Javni prijevoz: kraljeznica Zagreba	16
/ Modernizacija i proširenje mreže javnog prijevoza	16
/ Veći kapacitet i češći polasci	17
/ Izravna veza sa zračnom lukom	17
/ Motivacija za prelazak iz automobila u tramvaj	18
Parkiranje: red, učinkovitost i pravda u prostoru	19
/ Unapređenje sustava parkiranja	19
/ Nove garaže na rubu centra grada	19
/ Uspostava adekvatnog sustava prijevoza od parkirališta do centra grada	20
/ Digitalizacija i transparentnost	20
Cestovna infrastruktura	21
/ Novi mostovi, prometnice i rješenja koja spajaju grad	21
/ Rekonstrukcija postojećih cesta i raskrižja	22
/ Redovno održavanje prometnica	22
/ Uklanjanje nepotrebnih prepreka i optimizacija protoka	23
/ Digitalna mobilnost i promet budućnosti	23
Biciklistički promet	24
/ Javni bicikli i prateća infrastruktura	25
Grad u kojem se dobro živi	26
Stanovanje po mjeri čovjeka	28
/ Subvencioniranje dugoročnog najma praznih stanova	28
/ Izgradnja dodatnih studentskih smještajnih kapaciteta	29
/ Proširenje domova za starije	29
/ Formiranje gradskog fonda stanova za priuštivi najam	29
Stanovanje i urbanizacija: prostor koji gradi zajednicu	30
/ Uređenje fasada	32
/ Estetsko održavanje napuštenih poslovnih prostora	32
/ Uklanjanje grafita	32
Sigurnost kao prioritet	33
/ Sigurnost djece u vrtićima i školama	34
/ Urbana spremnost	34
/ Povećanje sigurnosti zajednice i pitanje integracije stranih radnika	35
Sustav podrške za zdravlje i sportsku aktivnost svih građana	36
/ Unapređenje zdravstvene infrastrukture	36
/ Poticanje sportske aktivnosti za sve dobne skupine	37

Grad ideja, znanja i zajedništva	38
Grad vrhunskog odgoja i obrazovanja	40
/ Dostupnost i kvaliteta dječjih vrtića za svako dijete	40
/ Osnovne škole kao centri znanja i zajednice	40
/ Potpora djeci s teškoćama i njihovim obiteljima	41
/ Profesionalni razvoj nastavnika i odgojitelja	41
/ Učenje za sve uzraste	42
/ Gradski STEM hubovi	42
Kultura dostupna svima	43
/ Transparentnost i povjerenje u kulturnu politiku	43
Zagreb kao grad autentičnog doživljaja	44
/ Turistički iskorak u suradnji s lokalnom zajednicom	44
/ Zagrebački velesajam kao novi urbani epicentar	44
/ Tržnice kao živa središta domaće hrane, zajednice i gradskog života	45
Grad koji diše i raste	46
Zrak koji štiti život	48
/ Unapređenje sustava mjerenja kvalitete zraka	48
/ Plan za smanjenje zagađenja iz ložišta i peći na kruta goriva	48
/ Zeleni pojasevi i mikro-klimatsko upravljanje	48
/ Svjesnost o kvaliteti zraka kao temelj promjene	49
Plan za zdraviji i zeleniji Zagreb	49
/ Nova stabla za novi život	49
/ Obnova zapuštenih zelenih površina	49
/ Zeleni vrtić, zelena škola	50
Učinkovitije upravljanje energijom	50
/ Veća otpornost na vremenske nepogode	50
/ Energetska samodostatnost kao zajednički projekt	51
Grad koji sluša i uključuje	52
Grad povjerenja	54
/ Javan i pregledan plan infrastrukturnih zahvata	54
/ Sustav kvartovskih prioriteta i reforma mjesne samouprave	55
/ Javna izvješća o napretku i troškovima svih većih projekata	55
/ Personalizirana informiranost	56
Grad financijske slobode	56
/ Osnaživanje građana kroz fiskalnu odgovornost	57
/ Fiskalna korekcija za zaštitu građana od inflacije	57
Digitalna infrastruktura kao gradski servis	58
Digitalna jednakost i uključivost	60
Grad na dlanu: digitalne usluge za sve kroz ZAPIS model	61
Pametna uprava i fiskalna učinkovitost	61
Infrastruktura i mreže za tehnološki povezan grad	62
Digitalna građanska participacija	62
Zagreb – grad koji vjeruje u svoje inovatore	63

Grad koji funkcionira

**Neka
pobijedi
bolja
politika
javnih
usluga**

Danas, nažalost, Zagreb nije grad koji funkcionira onako kako bi trebao. Akutni problemi na svim razinama, od komunalnih usluga do upravljanja infrastrukturom, očiti su svakodnevno. Grad se suočava s izazovima u gotovo svim aspektima upravljanja, od zagušenih prometnih sustava, neučinkovitog upravljanja otpadom, do neodrživih rješenja u vodoprivredi i nedostatne koordinacije između različitih gradskih službi.

Evidentno je da je model upravljanja koji je do sada usvojila gradska uprava neadekvatan i ne može odgovoriti na izazove grada. Postojeći sustav je previše fragmentiran, birokratski i spor, a brojni resursi nisu optimalno iskorišteni. Hitno je potrebno promijeniti način na koji Zagreb upravlja svojim resursima, infrastrukturom i uslugama, koristeći tehnologiju i inovacije koje omogućuju efikasnije, brže i transparentnije funkcioniranje.

Svi službenici koji rade u Gradu i za Grad bit će optimalno angažirani i koordinirani. Nitko neće dolaziti na posao bez jasnih i korisnih poslovnih zadataka. Svi resursi Grada bit će optimalno korišteni. Grad nema luksuz zapuštanja ni najmanjih vlastitih resursa. Bit ćemo vlast koja zna učinkovito upravljati s onim što ima.

Otpad pod kontrolom

Otpad i čistoća nisu samo komunalno pitanje, već su i pitanje povjerenja, dostojanstva i kulture života u gradu. Zagreb mora biti grad u kojem čistoća nije samo deklaracija, već odrednica sustava koji se temelji na odgovornosti i zajedničkoj brizi za okoliš. Gospodarenje otpadom i održavanje čistoće jedno je od najvidljivijih, najosjetljivijih i najkomentiranih područja funkcioniranja grada. To je upravo ono po čemu građani svakodnevno procjenjuju djelotvornost lokalnih vlasti i kvalitetu života u svom okruženju.

Naša vizija je Zagreb učiniti gradom koji otpad tretira kao resurs, a čistoću kao temeljno pravo građana i osnovu dostojanstva javnog prostora.

Naša vizija je Zagreb učiniti gradom koji otpad tretira kao resurs, a čistoću kao osnovu dostojanstva javnog prostora. Umjesto ad hoc rješenja i praznih obećanja, uvest ćemo dobro upravljani, jasan, predvidiv i brzo reagirajući sustav koji će služiti i ljudima i okolišu. Posebno je važno hitno riješiti problem gomilanja otpada na Jakuševcu, koje predstavlja ozbiljan javnozdravstveni problem. Buduća gradska uprava ima obavezu ovaj problem riješiti na zadovoljavajući način u relativno kratkom roku s obzirom na istek kapaciteta odlagališta i uz primjenu najviših okolišnih standarda.

Sanacija Jakuševca

Sanacija Jakuševca predstavlja jedan od najvećih izazova za Grad Zagreb. Ovaj deponij, koji je već duže vrijeme preopterećen, ne samo da predstavlja ozbiljan ekološki problem, već i javnozdravstveni rizik za okolna naselja. Situacija u istočnim naseljima Novog Zagreba danas je alarmantna, a posljedice lošeg upravljanja otpadom najvidljivije su na Jakuševcu. Brojni građani, stanovnici obližnjih naselja kao i sami zaposlenici, svakodnevno najizravnije svjedoče širenju neugodnih mirisa i emisijama otrovnih plinova. Nedavni odroni deponije dodatno su ukazali na

nestručno postupanje i kršenje sigurnosnih standarda. To je tek uvod u još ozbiljnije krizno stanje s kojim ćemo se uskoro suočiti. Slobodni kapacitet deponije u Jakuševcu biti će zapunjen u 2028. godini i Grad Zagreb će ostati bez mogućnosti odlaganja miješanog komunalnog otpada. Uz to, porast će troškovi zbrinjavanja samljevenog glomaznog otpada koji se, umjesto recikliranja, odlaže na deponiju Jakuševac. Još goru praksu predstavlja kršenje propisa učinjeno odlaganjem biootpada iz kućanstava na kompostanama projektiranim za obradu samo zelenog otpada iz parkova i vrtova.

Iako je obveza Republike Hrvatske bila da prestane odlaganje neobrađenog otpada na deponije, Grad Zagreb nije ni blizu njena ispunjenja. Odlaganje bioaktivnog neobrađenog otpada na Jakuševac u suprotnosti je s EU direktivama o gospodarenju otpadom. Zbog kašnjenja u izgradnji infrastrukture za mehaničku i biološku obradu neopasnog otpada Grad Zagreb privatnim tvrtkama za preuzimanje i daljnju obradu različitih vrsta neopasnog otpada godišnje plaća cca 80 milijuna EURA. Pri tome ne vodi računa o načinu i efikasnosti njegove daljnje obrade. Nakon što određene vrste otpada budu predane oporabiteljima prestaje briga o sudbini odvojeno prikupljenog otpada.

U čekanju realizacije CGO-a propušta se unaprijediti sustav obrade otpada kao što bi npr. bilo opremanje postrojenja za obradu građevinskog otpada sustavom otprašivanja. Ako stanovnici u okolini odlagališta Jakuševac moraju trpjeti neugodne mirise, nije nužno da žive u prašini koju proizvodi to postrojenje.

Pored toga, uz zatvorenu kompostanu u Jakuševcu, ona u Markuševcu registrirana je isključivo za obradu zelenog otpada iz vrtova i parkova. To dovoljno ilustrira skromnost infrastrukture za zbrinjavanje otpada i ovisnost o vanjskim uslugama.

Zadovoljavanje ovih uvjeta i implementacija održivih tehnologija ključno je za zatvaranje Jakuševca na siguran način, smanjenje ugljičnog otiska grada i omogućavanje održivog gospodarenja otpadom u budućnosti.

Planirani Centar za gospodarenje otpadom (CGO) u Zagrebu trebao bi biti ključni element u rješavanju problema otpada u gradu, no trenutna situacija i izazovi u izradi projektne dokumentacije i procjeni utjecaja na okoliš ukazuju na ozbiljne prepreke u ostvarivanju ovog projekta. Iako je puštanje u probni rad CGO-a predviđeno u listopadu do 2028. godine, više je nego izvjesno da će realizacija tog cilja probiti taj rok za više godina. Taj deklarirani rok nije ambiciozan, nego potpuno nerealan. Realizacija centara za gospodarenje otpadom u Hrvatskoj, koji su slični ovom projektu, bez izuzetka traje više od deset go-

dina. Sama procjena utjecaja zahvata na okoliš za ovakve složene projekte zahtijeva istraživanja koja traju i do dvije godine.

U zadnjoj godini mandata gradska uprava prezentirala je idejno rješenje CGO-a, ali do sada su se realizirale samo aktivnosti u vezi s pripremom i javnom nabavom za izradu projektne dokumentacije. Iz objavljenog sažetka Studije za izgradnju CGO-a nije jasno što će se dogoditi s otpadom koji nije pogodan za energetske obradu, što dodatno povećava neizvjesnost u vezi s provedbom projekta. Uz to, postoji realna opasnost da Studija utjecaja na okoliš ne dobije pozitivnu ocjenu, čime bi projekt bio dodatno usporen.

Sve i da nema tih nedostataka i nedorečenosti u projektnoj dokumentaciji te da ne bude problema s odobravanjem studije, jasno je da CGO ne može biti realiziran u predviđenom roku. Kako će kapaciteti deponije u Jakuševcu biti potpuno popunjeni do 2028. godine, ostaje neriješeno pitanje gdje će Grad Zagreb odlagati miješani komunalni otpad nakon zatvaranja Jakuševca. Gradska uprava, umjesto alternativnog rješenja, nudi nam iluziju realizacije CGO-a u manje od 4 godine. Ova situacija predstavlja ozbiljan izazov za buduću gradsku vlast, jer će neadekvatno upravljanje odlaganjem otpada uzrokovati velike ekološke i infrastrukturne probleme koji će zahtijevati hitno i učinkovito rješenje.

Katastrofalno stanje i perspektiva Jakuševca te nepripremljenost ikakve alternative, uključujući i višegodišnje kašnjenje s Centrom za gospodarenje otpadom (CGO), ostavština je vlasti koja je upravo na toj temi gradila svoje ključne političke poruke u vrijeme svog aktivizma. Nova vlast njihov potpuni podbačaj mora sanirati stručno i hitno, jer oni to neće nikako i nikada. Dovedi su u opasnost život grada od 2028. godine nadalje, a mi ćemo se ozbiljno i odgovorno posvetiti tom pitanju odmah u prvim danima nakon izbora.

Rješenje tog višegodišnjim neradom i izbjegavanjem preuzimanja odgovornosti prouzročene problema treba tražiti u suradnji s već izgrađenim CGO-ima. Istarski Kaštijun i primorsko-goranska Marišćina rješenje traže u pokretanju bloka A termoelektre Plomin za što je HEP još 2022. godine naručio izradu studije za odabir najbolje tehnologije za korištenje biomase i otpada u proizvodnji energije. U cilju postizanja ekonomski i ekološki što boljeg rješenja,

oportuno bi bilo sudjelovanje u projektu tog tipa. To može biti prihvatljivije i ekonomičnije rješenje od izgradnje vlastite energane.

Nažalost, taj vid zbrinjavanja neopasnog otpada koji nije pogodan za recikliranje bit će u određenoj mjeri neizbježan dok ne zaživi koncept cirkularnog gospodarstva. Buduća vlast koja je odgovorna i iskrena prema građanima, umjesto obmana na koje smo dosad navikli, mora početi otvoreno razgovarati o realnim rješenjima zbrinjavanja otpada. Za to je potrebna politička hrabrost, međutim alternativa koja se sada nameće, apostrofiranje CGO koji neće biti izveden do 2028. svjesno je obmanjivanje građana koje može rezultirati ekološkom katastrofom ili gradskim bankrotom jer se nije na vrijeme, zajedno sa strukom, krenulo pripremati rješenje koje doista jest provedivo u zadanom i neodgodivom roku.

Modernizacija komunalnog sustava

Dvije i pol godine nakon uvođenja novog modela sakupljanja otpada u Zagrebu, situacija s održavanjem čistoće u gradu je gora nego prije. Građani su nezadovoljni zbog smeća na ulicama i žale se da odvoz otpada nije dovoljno čest. Kontejneri za papir i plastiku često su pretrpani, a velike hrpe vrećica i kartona ostavljaju se pokraj kontejnera. Prizori razbacanog otpada raznih vrsta, pokraj kontejnera i smeća po ulicama, postali su uobičajeni. Ovakvo stanje zahtijeva hitnu reorganizaciju rasporeda odvoza otpada u cijelom gradu, kako bi se riješio ovaj akutni problem.

Zagreb se suočava s preopterećenim i zastarjelim komunalnim sustavom koji se sporo modernizira, a trenutno ne može u potpunosti odgovoriti na rastuće zahtjeve grada. Da bi sustav postao efikasniji i fleksibilniji, nužno je uložiti napore u brže uvođenje inovativnih rješenja i tehnologija. To uključuje unapređenje infrastrukture, modernizaciju postojećih sustava i razvoj novih tehnologija koje će omogućiti optimizaciju komunalnih usluga.

Povećanje udjela odvojeno prikupljenog otpada, koja trenutno iznosi nešto više od 40%, bit će prioritet, a cilj je dostići standarde gradova poput Ljubljane (68%). Od još većeg značaja bit će praćenje podataka o količinama recikliranog otpada, jer veći na odvojeno prikupljenog otpada kasnije završava na deponijama.

Ključna komponenta u ovom procesu bit će optimizacija sustava odlaganja otpada, poboljšanje selekcije i procesiranja otpada, te razvoj sustava koji omogućuju bolju kontrolu i učinkovitost u cijelom procesu. Svi ovi koraci bit će usmjereni na stvaranje održivijeg i ekološki prihvatljivijeg sustava gospodarenja otpadom u Zagrebu.

Poboljšanje čistoće i održavanja javnih prostora

Zagreb mora postati grad u kojem je čistoća temelj svakodnevnog života i vizualnog identiteta. Trenutno, grad se suočava s problemima koji se odnose na neuređene javne površine, poput trave u parkovima koja u dijelu godine nekontrolirano raste, stvarajući neuredan vizualni dojam i potencijalne zdravstvene rizike, poput povećane opasnosti od glodavaca. Ovaj problem zahtijeva hitnu reakciju u smislu redovitog održavanja zelenih površina, kako bi se osigurala sigurnost građana, ali i očuvala estetska vrijednost gradskih parkova i prostora.

Za rješavanje ovog problema, predlažemo uvođenje kvartovskih standarda čistoće koji će biti specifični za svaku četvrt grada, čime će se omogućiti bolja prilagodba potrebama i zahtjevima građana. To uključuje jasne smjernice za redovno održavanje javnih površina, uz brze intervencije u slučaju neurednih prostora.

Uz problem deponija na Jakuševcu, nepripremljen CGO, aktualna vlast je i redovito prikupljanje otpada uspjela pretvoriti u gorući problem. Pred nama je nužnost uvođenja novih komunalnih politika zbrinjavanja otpada. Analiza stanja i izrada hitnog kratkoročnog, ozbiljnog srednjoročnog i optimalnog dugoročnog plana, prvi je zadatak nove gradske vlasti.

Optimizacija rada Zagrebačkog Holdinga

Zagrebački Holding predstavlja ključnu operativnu polugu za upravljanje infrastrukturom, uslugama i dijelom okoliša Grada Zagreba. Da bi Zagrebački holding postao učinkovitiji, nužno je provesti profesionalizaciju uprave, što podrazumijeva imenovanje kompetentnih menadžera koji će voditi tvrtke prema postavljenim ciljevima. Također, uvođenje jasnih KPU-ova (ključnih pokazatelja uspješnosti) koji mjere učinkovitost usluga i zadovoljstvo korisnika bit će ključno za osiguranje da Holding ispunjava zahtjeve građana i poduzetnika. Digitalizacija i transparentnost poslovanja omogućit će građanima pristup svim informacijama o radu i financijama Holdinga, što će povećati povjerenje u gradske institucije.

U sagledavanju realnog stanja Holdinga treba istaknuti pozitivne aspekte postignute u posljednjim godinama, ali i dugoročne izazove s kojima se organizacija suočava. Pozitivne strane uključuju ostvarene bolje financijske rezultate u periodu od 2021. do 2024. godine, refinanciranje obveza i blago smanjen dug, te poboljšanje likvidnosti, kreditnog rejtinga i smanjenje fiksnih operativnih troškova. Međutim, važno je napomenuti da su ti rezultati ostvareni na temelju smanjenja razine usluge koju građani dobivaju.

Jedan od ključnih izazova koji nisu adresirani je složena organizacijska struktura Zagrebačkog holdinga koja, unatoč naporima na restrukturiranju, još uvijek uključuje 12 podružnica, 5 povezanih trgovačkih društava i jednu ustanovu. Osim toga, ZGH se suočava s problemima u nizu poduzeća unutar sustava. Primjerice, Robni terminali Zagreb bilježe slabo poslovanje, teško održavaju konkurentnost na tržištu te imaju nedovoljna ulaganja u skladišne kapacitete i slabu kadrovsku sliku. Tržnica Zagreb pati od loše razine urednosti, dok je infrastruktura većine tržnica zapuštena i stara, bez značajnijih investicija u posljednjim desetljećima.

Transformirat ćemo Zagrebački holding u niz efikasnih poduzeća. Provedbom prve faze transformacije holdinga omogućit će se operativne sinergije i financijske uštede. Grad Zagreb će biti u poziciji da u srednjoročnom periodu ishodi povoljnije uvjete kreditiranja. To je nužno zbog dospijeca zelene obveznice u vrijednosti od 305 milijuna eura (2028. godine), ali i zbog financijskog restrukturiranja visoko zaduženih poduzeća kao što su ZET i Zagrebački velesajam. Smanjenjem administracije, odnosno ukidanje Korporativnih servisa Zagrebačkog Holdinga, ostvaruju se izravne uštede od 30 milijuna eura, a posredne u dva puta većem iznosu.

Poduzeća poput ZET-a i Zagrebačkog velesajma nisu dio Zagrebačkog holdinga, ali i dalje predstavljaju velike izazove za upravljanje. ZET je suočen s padom broja prodanih karata, velikom ovisnošću o subvencijama Grada i visokim dugovima prema dobavljačima. Zagrebački velesajam bilježi loše rezultate u upravljanju imovinom i ljudskim potencijalima, a Državni ured za reviziju utvrdio je nepravilnosti i propuste u njegovom poslovanju. Osim toga, Ustanova za upravljanje sportskim objektima suočava se s prijavama za sporna plaćanja za nepostojeću zaštitarsku službu na Hipodromu.

Zagrebački Holding i gradske tvrtke suočavaju se s ozbiljnim upravljačkim problemima koji dodatno otežavaju njihov rad i negativno utječu na poslovanje. Loš izbor uprava doveo je do brojnih odlazaka ključnih ljudi zbog slabog rada, što je destabiliziralo organizaciju i omelo njezin uspješan razvoj. Posebno se ističe loše upravljanje GPZ-om, koje je rezultiralo ogromnim gubitkom unatoč rekordnim prihodima, što jasno ukazuje na nedostatak adekvatnog upravljanja financijskim resursima. Također, loše upravljanje Plinarom Zagreb, uključujući prekršaje zakona i kazne, dodatno pogoršava situaciju i postavlja ozbiljna pitanja o zakonitosti i odgovornosti uprave. Ovi problemi zahtijevaju hitne promjene u upravljačkoj strukturi i uvođenje učinkovitijih mehanizama kontrole kako bi se osigurala održivost i transparentnost poslovanja gradskih tvrtki.

Sažimajući problematiku poslovanja ZGH-a može se zaključiti da postojeća organizacija poslovanja ima za posljedicu:

- Trom i neučinkovit administrativni aparat
- Nedefinirane nadležnosti unutar organizacijske sheme ZGH (i njegovih sektora) prema podružni-

cama i povezanim trgovačkim društvima

- Usporavanje poslovnih procesa zbog nepotrebnog administriranja (dupli sustav Nabave, Općih i pravnih poslova, Računovodstva, Razvoja i Investicija, zaštite na radu....)
- Nedostatak vizija i strategije razvoja
- Spora realizacija usvojenih poslovnih planova, od održavanja, modernizacija sustava do kapitalnih održavanja i investicija
- Neučinkovit nadzorni mehanizam (Uprave nadziru Revizorski odbori, Nadzorni odbori, stručne službe Holdinga, stručne službe Grada), što ima za posljedicu da se Odluke donose jako sporo, a zbog složene organizacijske sheme nitko nije odgovoran.

Reorganizacija ZGH-a bi omogućila:

- Funkcionalno povezivanje pojedinih procesa u jedinstvenu cjelinu kroz formiranje novih trgovačkih društava
- Jednostavnije i brže donošenje Odluka
- Jasno definiranje nadležnosti i odgovornosti
- Poboljšanje nadzorne funkcije
- Ubrzanje poslovnih procesa
- Povećanje efikasnosti trgovačkih društava zahvaćujući plićoj organizacijskoj strukturi
- Poboljšanje efikasnosti pojedinih trgovačkih društava
- Ostvarivanje značajnih financijskih ušteda kroz

smanjenje suvišne administracije (umjesto postojećih 12 podružnica, 5 društava kćeri i 1 ustanove te 3 društva izvan Holdinga struktura bi se svela na 9 trgovačkih društava i 1 ustanovu)

- Povećanje odgovornosti pojedinih pročelnika koji bi bili odgovorni za koordinaciju trgovačkih društava iz svoje nadležnosti (pročelnici bi trebali činiti i/ili skupštinu društva zajedno s gradonačelnikom)
- Bržu realizaciju odluka Gradske uprave od strane trgovačkih društava zahvaljujući boljoj koordinaciji.

Restrukturiranje gospodarskog portfelja Grada Zagreba provelo bi se u više faza. Prvu fazu predstavljalo bi spajanje društava kćeri i podružnica prema vrsti djelatnosti.

Ta spajanja rezultirala bi sljedećom s trukturuom portfelja trgovačkih društava:

1. GSKG d.o.o. (Gradsko stambeno komunalno gospodarstvo) bi činili:

- 1.1. GSKG d.o.o.
- 1.2. Arena Zagreb
- 1.3. Zagrebački Velesajam
- 1.4. Robni terminali
- 1.5. Digitalni grad
- 1.6. Vladimir Nazor
- 1.7. Zagreb plakat.

2. ZET d.o.o.

bi činili postojeće društvo i podružnice:

- 2.1. ZET d.o.o.
- 2.2. Zagreb parking
- 2.3. Autobusni kolodvor.

3. Čistoća d.o.o.

bi činili postojeća društva i podružnica:

- 3.1. Čistoća d.o.o.
- 3.2. ZG CGO d.o.o.
- 3.3. Zrinjevac.

4. Vodovod i odvodnja d.o.o.

5. Gradska plinara Zagreb d.o.o.

6. Gradska plinara Zagreb - Opskrba d.o.o.

7. Zagrebačke ceste d.o.o.

8. Tržnice Zagreb d.o.o.

9. Gradska groblja d.o.o.

10. Gradska ljekarna Zagreb.

Skupštine društava bi uz gradonačelnika ili jednog od dogradonačelnika činili pročelnici nadležnih gradskih ureda za svaku od djelatnosti kojima se bave pojedina trgovačka društva. Članovi nadzornih odbora bili bi birani javnim natječajima iz redova neovisnih stručnjaka, a uz njih bi određeni broj članova bilo imenovano iz redova opozicijskih članova Gradske skupštine. Članove Uprava (do 3 člana) biralo bi se temeljem referenci. Spašavanje nespособnih stranačkih drugova zapošljavanjem putem namještenih javnih natječaja je kriminalna praksa koju skupo plaćaju građani grada Zagreba.

Provedbom prve faze omogućit će se operativne sinergije i financijske uštede. Grad Zagreb će biti u poziciji da u srednjoročnom periodu ishodi povoljnije uvjete kreditiranja. To je nužno zbog dospijeca zelene obveznice u vrijednosti od 305 milijuna eura (2028. godine), ali i zbog financijskog restrukturiranja visoko zaduženih poduzeća kao što su ZET i Zagrebački velesajam.

Navedeno refinanciranje treba realizirati na način koji vodi realizaciji dugoročnog cilja, a to je ukidanje holding strukture. ZGH je u stvarnosti bio osnovan sa svrhom sve većeg zaduživanja gradskog poduzeća i drugih krivih pobuda (s krajnjim ciljem nena-mjenskog trošenja javnog novca).

Umjesto društva za sinergijsko upravljanje gradskim poduzećima, ZGH se sveo na „glavnog dužnika” i suvišnog posrednika između gradonačelnika i poduzeća kćeri i podružnica ZGH-a.

S planiranim smanjenjem zaduženosti te okrupnjavanjem organizacija prema vrsti djelatnosti stvorili bi se preduvjeti da ta nova društva preuzmu odgovornost daljnjeg razvoja pojedinih vrsta usluga te refinanciranja obaveza sukladno svrsi kreditiranja. Smanjenjem administracije, odnosno ukidanje Korporativnih servisa Zagrebačkog Holdinga, ostvarile bi se izravne uštede od 30 milijuna eura, a posredne u dva puta većem iznosu.

Sigurnost i efikasnost vodoprivrede

Za vodoprivredu i upravljanje vodoopskrbnom infrastrukturom u Zagrebu potrebno je prepoznati nekoliko ključnih problema i izazova. Trenutna situacija u javnoj vodoopskrbi pokazuje značajne nepravilnosti, najviše u upravljanju vodnim gubicima. Naime, svaki dan na vodoopskrbnoj mreži grada dođe do 5-10 puknuća, a broj manjih puknuća koja se detektiraju nakon dužeg vremena ili nikada nije zanemariv. Ovaj problem dovodi do velike količine neprihodovne vode, što je jedan od glavnih razloga za gubitke u distribuciji pitke vode.

Zagreb je na nacionalnoj razini rekorder po količinama gubitaka pitke vode, s oko 50% gubitaka kroz iscrpljenje i neisporučene količine vode. Za uspo-

redbu, EU prihvatljivim drži gubitak pitke vode od maksimalno 15% do 18%. Ovo ukazuje na ozbiljan problem u osiguravanju pouzdane distribucije kvalitete pitke vode svim građanima. Zabrinjavajuće je i to što Zagrebačko područje bilježi najviše gubitke zbog curenja, što se ogleda u visokom Infrastrukturnom indeksu curenja u vodovodnoj mreži Hrvatske, koji ukazuje na nisku učinkovitost sustava. Ovi problemi zahtijevaju hitnu i ozbiljnu reformu u upravljanju vodovodnom infrastrukturom grada kako bi se smanjili gubici i poboljšala kvaliteta usluga vodoopskrbe.

Zagreb je rekorder u gubicima pitke vode, jer čak 50% vode curi kroz zastarjelu vodovodnu infrastrukturu. Vodovodna mreža traži plansku obnovu sustava kao takvog, a ne samo saniranje svakodnevnih puknuća cijevi. Analizom cijele mreže utvrdit ćemo najkritičnije dionice i pristupiti obnovi, počevši od onih dijelova gdje su gubici vode najveći.

Dodatno, česta pucanja cjevovoda rezultiraju ne samo gubicima vode, već i ozbiljnim posljedicama za građane, koji često ostaju bez vode i grijanja. Ovaj problem postaje još ozbiljniji jer nije iskorištena prilika za obnovu vodovodne infrastrukture u godinama kada su cijene bile najniže, što predstavlja značajan financijski gubitak za grad. Grad također nije uspio osigurati EU sredstva za modernizaciju vodovodne infrastrukture, što je dodatno otežalo mogućnost brzih i učinkovitih ulaganja u obnovu sustava.

Pametni sustavi upravljanja

Za unapređenje funkcioniranja Grada, potrebno je uvođenje pametnih sustava koji će omogućiti brže, učinkovitije i proaktivno upravljanje gradskom infrastrukturom. U tom kontekstu, korištenje umjetne inteligencije (AI) za prediktivno održavanje omogućit

će ranije prepoznavanje i prevenciju problema prije nego što postanu ozbiljni, što će značajno smanjiti troškove i povećati pouzdanost gradskih usluga. Također, uvođenje gradske aplikacije i otvorenih podataka omogućit će građanima i poduzetnicima lakši pristup informacijama, čime će se povećati transparentnost i povjerenje u gradske vlasti.

Međutim, osim tehničkog unapređenja, važno je i optimizirati administrativne procedure. Kako bi sustav upravljanja bio brži i efikasniji, nužno je raditi na smanjenju birokracije i ubrzanju donošenja odluka. Smjer u kojem treba ići je stvaranje instituta „prebacivanja administracije“, gdje u slučaju kašnjenja, predmet hitno rješava posebna „jedinica za brzo djelovanje“. Ovaj pristup omogućava da se problemi ne usmjeravaju u beskonačne administrativne procese, već da se brzo i učinkovito riješe, bez nepotrebnog odugovlačenja. Ključ je da takav sustav ne vodi do automatskih odobrenja, već da omogućuje fleksibilnost u brzom odlučivanju i brzom reakciji na hitne situacije.

Učinkovitije upravljanje u svojoj svakodnevnoj komunikaciji s gradskim službama trebaju izravno osjetiti svi građani. Dobiti u korektnom vremenu ili odgovor DA ili odgovor NE od gradske administracije iznimno je važno za građane, poduzetnike ili bilo koju drugu stranku. Višemjesečna ili višegodišnja odugovlačenja s bilo kakvim jasnim odgovorom lošija su opcija i od negativnog odgovora, jer stranke drže u nepotrebnoj i često skupoj neizvjesnosti. Optimizacija upravljanja i što brži dolazak svih korisnika gradskih usluga do informacije cilj je dobro organiziranog i prema vlastitim stanovnicima prijateljskog grada.

Grad koji se kreće

**Neka
pobijedi
bolja
politika
urbane
mobilnosti**

Promet je gorući gradski problem. Gužve, zastoji i nesigurnost izravno pogađaju svakodnevni život, gospodarstvo, zdravlje i okoliš. Rješenja postoje, ali ih se mora provoditi kao jedinstveni sustav, a ne kroz brojne nepovezane intervencije. Gužve u prometu neće nestati ako dovoljno dugo ignoriramo taj problem. Još manje je vjerojatno da će redukcija prometnih trakova biti od pomoći. Umjesto represivnih mjera prema automobilskom prometu, moraju se primijeniti one stimulative. Umjesto „batine“, „mrkva“. Tu „mrkvu“ predstavljat će brži i pouzdaniji javni prijevoz.

Trenutna prometna politika rezultat je neznanja i improvizacije iza koje stoji teška zabluda. To je nesuvisla ideja da će se broj automobila u gradskom prometu smanjiti ako suzimo ceste i proširimo biciklističke staze. Prilagodba prometne infrastrukture potrebama biciklista je više nego potrebna. Međutim, njeno provođenje ne smije za posljedicu imati smanjenje protočnosti cestovnog prometa. Smanjenje opterećenja prometnica automobilskim prometom osnovna je pretpostavka za kvalitetnu implementaciju biciklističke infrastrukture.

Prometna politika mora rješavati uzroke problema u prometu, a ne krpiti posljedice. Rezultati takvog pristupa vidljivi su gotovo na svakom koraku. Zastoji u prometu, nepregledne gmižuće kolone vozila i ogromna količina izgubljenog vremena naših sugrađana prevelika su cijena te pogrešne prometne politike.

Za izgradnju efikasnog prometnog sustava u Zagrebu nužno je kvalitetno riješiti sve četiri sastavnice: (1) javni prijevoz kao okosnicu dostupnosti i povezanosti grada, (2) parkiranje kao sustav racionalnog korištenja prostora, (3) cestovnu infrastrukturu kao temelj protočnosti i sigurnosti, te (4) biciklistički promet kao praktičan i zdrav tip mobilnosti.

Javni prijevoz: kralježnica Zagreba

Javni prijevoz treba postati dominantan oblik prometovanja gradom. Nažalost, broj putnika prevezenih javnim prijevozom svake godine je sve manji. Jednako tako, broj prijeđenih kilometara smanjuje se iz godine u godinu. Da bi slika katastrofalnog stanja u kojem se nalazi sustav javnog prijevoza u Gradu bila kompletna svoj obol daju podatci o smanjenju brzine prometovanja tramvaja i autobusa.

Zanemarivanje i nedostatan ulaganje u sustav javnog prijevoza rezultiralo je padom njegova udjela u ukupnom prometu. **Procjene govore da je taj udio sa 37,7% koliko je iznosio 2017. pao na 22,6% u 2022. godini.** To kretanje je u **suprotnosti s predviđanjima iz Master plana prometnog sustava Grada Zagreba.**

Kako bilježimo porazne pokazatelje u odnosu na ranije godine, tako ti pokazatelji izgledaju u komparaciji s drugim gradovima. Primjerice, Beč je uspio u dvadesetogodišnjem periodu od 1993. do 2013. povećati udio javnog prijevoza s 29% na 39%.

U Beču, zahvaljujući brzom javnom prijevozu, stanovnici mogu dosegnuti područje od preko 600 km² unutar 60 minuta vožnje, dok je u Zagrebu to područje oko 200 km². Implikacije te prometne efikasnosti protežu se i na dostupnost zemljišta za rješavanje stambenog pitanja, odnosno veličinu ponude i pristupačnost cijena nekretnina.

Modernizacija i proširenje mreže javnog prijevoza

Atraktivnost javnog prijevoza postići će se povećanjem brzine putovanja. Među varijablama koje utječu na odabir vrste transporta brzina putovanja

zauzima prvo mjesto. Zbog toga primaran cilj mora bit povećanje brzine tramvaja s trenutnih 13 km/h na 20 km/h. Usporedbe sa sličnim gradovima u EU ukazuju da to nije pretjerano ambiciozan cilj.

Uvriježeno je mišljenje kako je za postizanje tog cilja nužno uložiti velika sredstva u nova vozila i izgradnju prometne infrastrukture. Srećom, taj cilj je ostvariv i bez toga. Dovoljno je promijeniti prometna pravila i uvesti pravo prednosti vozilima javnog prijevoza na semaforima upravljanim raskrižjima. Samo u tramvajskoj mreži je 135 takvih točaka.

Uz to, potrebno je implementirati funkcionalni sustav praćenja tramvajskog prometa. Ta investicija je razmjerno skromna u odnosu na visine ulaganja u opremanje novim vozilima i izgradnju dodatne prometne infrastrukture.

Dodatni poticaj povećanju atraktivnosti korištenja javnog prijevoza dat će usklađenija politika cijena u javnom prijevozu i cijena parkiranja. Uvođenje jedinstvene karte parkiranja i javnog prijevoza bio bi dobar instrument u poticanju većeg korištenja javnog prijevoza.

Uvođenje sustava integriranog prijevoza putnika (IPP) sljedeća je značajna mjera koja će omogućiti smanjenje prometnog opterećenja gradskih prometnica. Taj sustav počiva na kvalitetnom informiranju putnika, putnim ispravama i jedinstvenim i usklađenim voznim redovima.

Okosnicu IPP sustava predstavlja gradska željeznica koju opslužuju autobusni i tramvajski prijevoz. Za izgradnju IPP nužna je kvalitetna suradnja s Hrvatskim željeznicama i koncesionarima usluga u javnom prijevozu gravitirajućih jedinica lokalne samouprave.

Razvoj brze gradske željeznice omogućit će uspješnu implementaciju IPP-a. Takva gradska željeznica predstavlja racionalnu alternativu skupom, dugotrajnom i prometno neopravdanom projektu izgradnje metroa. Rješenje se temelji na korištenju postojeće željezničke infrastrukture i povezivanju s gradskim prometnim sustavom, pri čemu ZET preuzima ulogu „distributera“ s kolodvora prema ostatku grada.

Zagreb mora unaprijediti integraciju gradskog i prigradskog prijevoza kako bi kretanje između grada i okolnih naselja bilo brzo, jednostavno i predvidivo. Iako postoji jedinstveni sustav karata, u praksi on još uvijek nije dovoljno učinkovit – tarifne zone nisu jasno razumljive, sustav naplate nije u potpunosti povezan, a vozni redovi različitih prijevoznika često nisu usklađeni.

Uspješna implementacija sustava IPP-a omogućila bi smanjenje intenziteta cestovnog prometa za cca 15.000 vozila dnevno. Za približno jednak broj smanjile bi se potrebe za osiguranjem parkirališnih mjesta u gradu.

Potrebno je ojačati vezu između tramvaja, autobusa i prigradskih vlakova, bolje usklađivati redove vožnje, posebno u jutarnjim i popodnevrim satima, i osigurati da karta vrijedi jednako, neovisno o prijevozniku. Takav pristup će potaknuti stanovnike satelitskih naselja da se odluče za javni prijevoz, umjesto svakodnevnog ulaska u grad automobilima.

Ključni izazovi uključuju koordinaciju više prijevoznika, ulaganja u IT sustave i terminale, ali i izgradnju povjerenja među institucijama koje su do sada djelovale parcijalno.

Zagreb mora dobiti širu, gušću i učinkovitiju mrežu javnog prijevoza kako bi građani konačno imali stvaran izbor u svakodnevnom kretanju bez ovisnosti o osobnim automobilima. Temelj takvog sustava je razvoj integrirane prometne mreže koja počiva na logici pristupačnosti, pouzdanosti i predvidivosti, a ne na inerciji prometne improvizacije i političkog populizma.

Osiguranje zasebnih tramvajskih koridora i fizičko odvajanje tramvajskog prometa od cestovnog na lokacijama gdje je to izvedivo dodatno bi doprinijelo ubrzanju prometovanja. To bi omogućilo i značajno smanjenje zastoja i kašnjenja tramvaja, čime bi se povećala točnost i privlačnost javnog prijevoza. No, važno je naglasiti da ovakvi zahvati ne smiju biti ad hoc zahvati, nego rezultat prometno-tehničkih analiza koje će dati prioritet, dinamiku i obuhvat svakog zahvata.

Drugi smjer razvoja uključuje širenje i produženje tramvajskih i autobusnih linija, osobito prema rubnim dijelovima grada kao što su Sesvete gdje je porast stanovništva značajan, a javni prijevoz nedostatan.

Umjesto generaliziranja i političkih obećanja, treba jasno postaviti okvire: struka mora definirati koje su linije prioritet, gdje je kapacitet kritičan i koji oblici prijevoza mogu najefikasnije povezati kvartove s gradskim središtem.

Ova vizija mora zamijeniti logiku parcijalnih zahvata koji samo prebacuju gužve s jednog dijela grada na drugi. Sve prometne mjere moraju biti povezane u integriranu strategiju s ciljem povećanja protočnosti prometa, a ne njegovog samo privremenog rasterećenja. **Povratak na intenzitet korištenja javnog prijevoza do 2019 godine predstavljao bi prvi znak kretanja u ispravnom smjeru.** U protivnom, rezultati će biti isti, a građani još umorniji od lošeg prijevoza i još odlučniji da ostanu u svojim automobilima.

Veći kapacitet i češći polasci

Građani Zagreba zaslužuju javni prijevoz koji dolazi redovito, točno i u primjerenim intervalima, bez dugog čekanja, ogromnih gužvi i neizvjesnosti. To podrazumijeva značajno povećanje kapaciteta i frekvencije na svim opterećenim linijama, ali i temeljitu obnovu i modernizaciju voznog parka ZET-a. Trenutni sustav se prečesto oslanja na kupnju polovnih vozila, bez jasne strategije dugoročne obnove, što rezultira čestim kvarovima, nepravilnim rasporedom i općim padom kvalitete usluge.

Potrebno je nabaviti veći broj novih tramvaja i autobusa, ali i pojačati linije u špici i na najopterećenijim pravcima, gdje gužve postaju svakodnevna frustracija za putnike. Jednako važno je i bolje upravljanje voznim redom i kadrovima, uključujući fleksibilne rasporede, rezervne ekipe i brzo reagiranje na izvanredne situacije.

Bez ovih intervencija, građani će i dalje doživljavati javni prijevoz kao izvor stresa, a ne kao stvarnu alternativu automobilu. Javni prijevoz mora postati sinonim za pouzdanost i predvidivost, a ne za čekanje i improvizaciju.

Zagreb treba jasan plan za obnovu ZET-a, ne samo kao tehnički izazov, nego kao temelj svakodnevne funkcionalnosti grada.

Izravna veza sa zračnom lukom

Zagreb treba pouzdanu, brzu i modernu vezu sa Zračnom lukom Franjo Tuđman, vezu koja može konkurirati osobnom automobilu i taksiju u cijeni, brzini i jednostavnosti. **Ključ je u uspostavi želje-**

zničke pruge koja bi povezivala grad sa zračnom lukom preko Velike Gorice, koristeći postojeću infrastrukturu uz potrebna ulaganja u modernizaciju i proširenje kapaciteta.

Uz samu zračnu luku **izgradit će se intermodalna stanica**, gdje bi se spajali vlak, autobus i automobilski promet, omogućujući lako i brzo presjedanje. Takva veza značajno bi smanjila broj osobnih vozila na toj ruti i rasteretila promet prema istoku grada.

Međutim, riječ je o projektu koji je izvan samostalne ingerencije grada, koji sa sobom nosi visoke infrastrukturne troškove, dugoročan rok realizacije i zahtijeva tijesnu suradnju s državom i susjednim jedinicama lokalne samouprave, posebice s Velikom Goricom. Unatoč izazovima, to je rješenje koji povezuje Zagreb sa svijetom, podiže standard prometnog sustava i smanjuje ovisnost o individualnom prijevozu.

Motivacija za prelazak iz automobila u tramvaj

Ako želimo da građani ostave automobile kod kuće, javni prijevoz mora postati bolji. Prelazak iz automobila u tramvaj neće se dogoditi zato što to nekome zvuči moderno, već zato što je to logično, praktično i ugodno rješenje za svakodnevicu. Zato je potrebno sustavno poboljšati kvalitetu usluge: vozila moraju biti čista, prometovanje točno i dovoljno učestalo, a linije dobro povezane s ključnim točkama u gradu.

Posebnu pažnju treba posvetiti noćnim linijama te potrebama roditelja, mladih i umirovljenika, kroz prilagodbu linija, sigurnost na stajalištima i pristupačne cijene. Uz konkretna poboljšanja, paralelno treba pokrenuti kampanje koje promoviraju javni prijevoz kao društveno odgovoran, ekološki prihvatljiv i racionalan izbor.

Važno je ne zamijeniti redosljed, prvo moraju doći stvarna poboljšanja, a tek onda promocija. Bez toga, kampanje neće uvjeriti nikoga, a percepcija o nefunkcionalnosti javnog prijevoza samo će se dodatno učvrstiti. Navike se ne mijenjaju preko noći ali uz pravi pristup, mogu se mijenjati trajno.

Javni prijevoz treba postati dominantan oblik prometovanja gradom ukoliko želimo izgraditi funkcionalan prometni sustav u Zagrebu. **Atraktivnost javnog prijevoza postići će se povećanjem brzine putovanja, pouzdanosti i dostupnosti usluga javnog prijevoza.**

Uvođenje sustava integriranog prijevoza putnika (IPP) sljedeća je značajna mjera koja će omogućiti smanjenje prometnog opterećenja gradskih prometnica.

Razvoj brze gradske željeznice i produženje tramvajskih i autobusnih linija, osobito prema rubnim dijelovima grada kao što su Sesvete gdje je porast stanovništva značajan povećat će dostupnost javnog prijevoza. Brza gradska željeznica predstavlja racionalnu alternativu prometno neopravdanom, skupom i dugotrajnom projektu metroa.

Uspostavit će se željeznička pruge koja bi povezivala grad sa zračnom lukom preko Velike Gorice, koristeći postojeću infrastrukturu uz potrebna ulaganja u modernizaciju i proširenje kapaciteta. Uz samu zračnu luku izgradit će se intermodalnu stanicu, gdje bi se spajali vlak, autobus i automobilski promet, omogućujući lako i brzo presjedanje.

Građani Zagreba zaslužuju javni prijevoz koji dolazi redovito, točno i često, bez čekanja, prevelikih gužvi i neizvjesnosti.

Parkiranje: red, učinkovitost i pravda u prostoru

Sustav parkiranja u Zagrebu danas ne funkcionira kako bi trebao, kaotičan je, nepravedan i neučinkovit. Ne pravi se razlika između građana koji ovdje žive i onih koji svakodnevno dolaze iz drugih središta, između onih koji uredno plaćaju i onih koji to sustavno izbjegavaju. Rezultat je svima poznat: prepuna parkirališta, zakrčene ulice, zauzeti pločnici i frustrirani građani.

Zagreb hitno treba novi model upravljanja parkiranjem: pametan, pravedan i održiv, koji štiti prostor kao javno dobro, osigurava predvidivost za vozače i vraća red u svakodnevnicu grada.

Unapređenje sustava parkiranja

Vrijeme je za pametan, pravedan i održiv sustav upravljanja parkirnim prostorom, sustav koji uvažava stvarne potrebe građana, poštuje urbani prostor i ne favorizira privilegirane na štetu stanara, pješaka i cjelokupnog funkcioniranja grada. Današnji model parkiranja u Zagrebu ne ostvaruje ni jedan od ta tri cilja: ni red, ni pravednost, ni održivost. Vrijeme je da to promijenimo.

Stanari u rezidencijalnim zonama moraju imati prioritet. Pravo na svakodnevno korištenje prostora oko vlastitog doma mora imati prednost pred dnevnim dolascima automobila iz drugih središta. U protivnom, stanari se natječu za mjesta sa stotinama automobila koji dolaze u centar samo nakratko što dovodi do frustracija i besmislenih kruženja prenatrpanim ulicama u potrazi za slobodnim mjestom.

Kontrola i sankcioniranje nepropisnog parkiranja mora postati redovita i učinkovita, a ne selektivna i povremena. Parkiranje na nogostupima, pješačkim prijelazima ili zelenim površinama, kako za građane tako i za dostavna vozila, ne smije biti norma.

Digitalizacija parkiranja mora biti potpuna: od pronalaska slobodnog mjesta putem aplikacije u stvarnom vremenu, preko beskontaktnog plaćanja, do elektroničkog sustava prijave nepropisnog parkiranja. Zagreb već ima tehničke preduvjete za ovaj sustav, sada je potrebna politička volja da se on uvede univerzalno, u svim kvartovima i za sve korisnike. Transparentan, moderan sustav smanjuje troškove, skraćuje vrijeme traženja parkirnog mjesta i smanjuje potrebu za prekomjernim nadzorom.

Blokovsko parkiranje, koje je uvedeno u Zagrebu kao pokušaj uređenja sustava, izazvalo je niz kritika, velikim dijelom opravdanih. Iako ideja da se područja grupiraju u „blokove” s istim režimom parkiranja može olakšati upravljanje i nadzor, trenutno rješenje pokušava riješiti simptom, a ne uzrok, i to bez uključivanja građana i bez stvarne analize potreba, stoga se ne može nastaviti. Novi sustav mora se osmisлити u suradnji sa zajednicama, uz jasno definirana pravila, zone, povlastice za stanare i mogućnosti nadogradnje kroz digitalna rješenja.

Nove garaže na rubu centra grada

Zagrebu hitno trebaju veća parkirališta na rubovima grada kao ključan korak prema rasterećenju ulica i vraćanju javnog prostora pješacima i biciklistima. U posljednjem mandatu nije izgrađena nijedna nova gradska garaža, iako se broj automobila stalno povećava, a pritisak na ulična parkirna mjesta raste iz dana u dan.

Grad mora pokrenuti izgradnju garaža ili većih parkirališnih površina na prijelazu između centra i okolnih kvartova, gdje bi građani mogli ostaviti vozila bez narušavanja pješačkih zona i užih ulica. Ove garaže trebaju postati alternativa parkiranju „na ulici”, čime bi se otvorio prostor za šire nogostupe, biciklističke staze i zelene površine.

No da bi takve garaže zaživjele u praksi, ključno je osmisлити pristupačan i funkcionalan model naplate koji potiče korištenje javnog prijevoza. Uvođenje za-

jedničke karte za parkiranje i javni prijevoz je jedna od mjera koja bi djelovala u tom pravcu. Također, lokacija tih parkirališta i povezanost s javnim prijevozom moraju biti pažljivo planirani, kako bi građanima bile praktične. Izgradnja garaža je investicija u funkcionalan grad, no ona mora biti dio šire strategije ne izolirana intervencija.

Uspostava adekvatnog sustava prijevoza od parkirališta do centra grada

Uspostava sustava Park & Ride jedan je od ključnih koraka prema modernizaciji zagrebačkog prometnog sustava i smanjenju svakodnevnih gužvi. Riječ je o konceptu koji građanima omogućuje da svoj automobil ostave na organiziranom parkiralištu na ulazu u grad te dalje nastave putovanje prema centru koristeći javni prijevoz. Time se smanjuje broj vozila u središtu grada, rasterećuju prometnice i parkirališni kapaciteti, a istovremeno se potiče korištenje ekološki prihvatljivijih načina kretanja.

Na strateškim točkama ulaza u Zagreb planira se izgradnja suvremenih Park & Ride parkirališta. Ta će parkirališta biti neposredno povezana s tramvajskim, autobusnim ili željezničkim linijama koje redovito i brzo vode prema užem gradskom području. Građanima će biti dostupna jedinstvena karta koja po povoljnoj cijeni objedinjuje parkiranje i vožnju

javnim prijevozom. Time se stvara jednostavan i poticajan model koji vozače iz okolnih mjesta i prigradskih naselja motivira na prelazak s automobila na organizirani prijevoz.

Ovakav sustav ima brojne prednosti. Osim smanjenja gužvi, donosi uštede u vremenu i troškovima za same građane, smanjuje emisije štetnih plinova i podiže kvalitetu života u gradskim četvrtima. Istovremeno, omogućuje ZET-u stabilniji prihod i racionalnije planiranje linija. Uz to, sustav se može dodatno unaprijediti kroz digitalne aplikacije koje omogućuju rezervaciju parkirnog mjesta i kupnju karte unaprijed, čime se povećava funkcionalnost i korisničko iskustvo.

Međutim, valja biti svjestan i izazova koje implementacija ovakvog sustava nosi. Potrebna su početna ulaganja u infrastrukturu, kvalitetno povezivanje s javnim prijevozom te snažna informacijska i promotivna kampanja. Također, nužna je i promjena navika kod vozača koji su navikli voziti do samog centra. U početnoj fazi može se očekivati manji odaziv, zbog čega je preporučljivo uvesti pilot-programe i poticaje poput simbolične cijene u prvih nekoliko mjeseci.

Park & Ride predstavlja spoj racionalnog planiranja, održive mobilnosti i odgovornosti prema okolišu. Ako se sustavno razvije i kvalitetno promovira, ovaj model može postati jedan od najvažnijih alata u transformaciji Zagreba prema prometno učinkovitom i ekološki osviještenom europskom gradu.

Digitalizacija i transparentnost

Digitalizacija i transparentnost u upravljanju parkiranjem planiraju se uvoditi postupno, kroz niz međusobno povezanih rješenja koja će građani-

Stanari u rezidencijalnim zonama imat će prioritet. Kontrola i sankcioniranje nepropisnog parkiranja postat će redovita i učinkovita, a ne selektivna i povremena. Digitalizacija parkiranja bit će potpuna: od pronalaska slobodnog mjesta putem aplikacije u stvarnom vremenu, preko beskontaktnog plaćanja, do elektroničkog sustava prijave nepropisnog parkiranja. Blokovsko parkiranje se neće nastaviti. Novi sustav mora se osmisлити u suradnji sa zajednicama, uz jasno definirana pravila, zone, povlastice za stanare i mogućnosti nadogradnje kroz digitalna rješenja. Na rubu centra izgradit će se nove garaže kako bi se maknuli parkirani automobili s ulica, čime se promet čini protočnijim, a ostavlja se dodatni prostor za biciklističke staze i pješake. Uspostavit će se sustav Park & Ride s parkiralištima na ulazima u grad. Riječ je o konceptu koji građanima omogućuje da svoj automobil ostave na organiziranom parkiralištu na ulazu u grad te dalje nastave putovanje prema centru koristeći javni prijevoz.

ma olakšavati svakodnevnicu, a Gradu omogućavati učinkovitije upravljanje prostorom. Već postoje brojni digitalni alati, no potrebno ih je dodatno unaprijediti, posebno kroz bolju komunikaciju i suradnju s građanima. U smislu unaprjeđenja postojećeg sustava riječ je o nekoliko rješenja. Iako njihova puna primjena zahtijeva vrijeme, strateško planiranje i ulaganja, ona nisu izvan dosega i mogu se postupno uvoditi kroz suradnju različitih gradskih službi i građana. **Jedna od inicijativa je razvoj napredne mobilne aplikacije koja će u stvarnom vremenu prikazivati dostupna parkirna mjesta**, čime će se smanjivati potreba za kruženjem gradom i time izravno doprinositi smanjenju prometnih zastoja. Jedna od inovacija koje će se testirati je moguće uvođenje dinamičkog modela određivanja cijena, temeljenog na stvarnoj potražnji. Pomoću naprednih algoritama i umjetne inteligencije, sustav će predlagati optimalne cijene s ciljem postizanja ravnoteže između dostupnosti parkirnih mjesta i prihoda Grada, s ciljem da građani ne plaćaju uvijek maksimalnu cijenu kao što je dosada bio slučaj, nego mogu proći i znatno jeftinije ukoliko nije visoka potražnja za parkirnim mjestom na toj lokaciji.

Cestovna infrastruktura

Cestovna infrastruktura Zagreba više ne odgovara ni današnjim potrebama, a kamoli izazovima budućnosti. Grad se godinama razvijao bez dugoročne prometne vizije, što je dovelo do brojnih uskih grla, neusklađenih prometnih tokova i preopterećenih prometnica, osobito u širem centru i rubnim dijelovima grada. Umjesto parcijalnih popravaka i improviziranih rješenja, Zagrebu je potrebna sveobuhvatna, pametno planirana i stručno vođena obnova cestovne mreže. Takva obnova mora se temeljiti na stvarnim prometnim podacima, suvremenim analitičkim alatima i interdisciplinarnom pristupu koji uključuje prometne inženjere, urbaniste, stručnjake za okoliš i digitalne tehnologije. Samo tako moguće je osigurati da nova prometna infrastruktura bude otporna, protočna, ekološki održiva i prilagođena potrebama građana.

Novi mostovi, prometnice i rješenja koja spajaju grad

Zagreb je grad kojem kronično nedostaje strateški pristup prometnom povezivanju svojih dijelova. Mnoge prometnice već godinama funkcioniraju na rubu kapaciteta, a pojedini dijelovi grada, osobito oni preko Save ili uz rubne gradske četvrti ostali su prometno izolirani i zanemareni. Kako bi se rasterećili postojeći prometni pravci, nužna je izgradnja novih mostova – a tu nije samo riječ o Jarunskom mostu, nego i još nekim predviđenim lokacijama, poput mosta na Bundeku – i cestovnih poveznica koje će povećati protočnost i smanjiti ovisnost građana o nekoliko uskih točaka prometne cirkulacije, poput Slavenske avenije ili Jadranskog mosta.

Jedan od prioriteta mora biti logično povezivanje danas odsječenih dijelova grada. Primjeri poput Dubrave, Podsuseda ili naselja južno od Save, koji su infrastrukturno odvojeni od glavnih prometnih pravaca, pokazuju koliko je važno da prometna politika ne ovisi o političkim ciklusima, nego o stvarnim potrebama stanovnika. Razvoj novih prometnih rješenja mora ići ruku pod ruku s analizom podataka o kretanju, naseljenosti i razvojnim potencijalima pojedinih gradskih zona, uz jasno prepoznate prioritete.

Zbog toga je ključno osnovati Savjet za promet Grada Zagreba koji bi djelovao kao neovisno, interdisciplinarno i stručno tijelo koje će planirati, evaluirati i koordinirati sve veće prometne zahvate. Odluke o izgradnji mostova, nadvožnjaka, rekonstrukciji prometnica i uvođenju novih tehnologija moraju biti rezultat struke, a ne impulzivnih političkih odluka koje često ne izdrže test vremena. Savjet bi uključivao prometne inženjere, urbaniste, ekonomske analitičare i predstavnike gradskih četvrti.

Naravno, ovakve promjene prate ozbiljni izazovi. Visoki troškovi izgradnje, dugotrajne administrativne procedure te neriješeni imovinsko-pravni odnosi često usporavaju ili čak zaustavljaju razvoj velikih prometnih projekata u Zagrebu. Uz to, svako prometno rješenje mora biti promišljeno i u kontekstu zaštite okoliša, buke i kvalitete života. Ravnoteža između protočnosti prometa i očuvanja urbanog prostora zahtijeva pažljivo planiranje, transparentnost i uključenost građana u procese odlučivanja.

Rekonstrukcija postojećih cesta i raskrižja

Rekonstrukcija postojećih cesta i raskrižja kontinuirano se provodi, no trenutačni tempo i razina pripremljenosti nisu dostatni da bi se odgovorilo na sve veće potrebe prometa u gradu. Radovi su često sporadični, nedovoljno koordinirani i usmjereni na pojedinačne točke, bez šire prometne logike i dugoročnog plana. Da bi se postigli stvarni pomaci, nužno je strateški i sustavno pristupiti obnovi najopterećenijih prometnica i raskrižja.

Mnoge glavne gradske prometnice, poput Heinzelove ulice, Slavonske ili Zagrebačke avenije, svakodnevno su zagušene. Njihova obnova i proširenje ključno je za podizanje razine protočnosti u cijelom prometnom sustavu. Umjesto parcijalnih zahvata, potrebno je osmisliti fazne projekte koji uključuju temeljitu modernizaciju, uz minimalizaciju negativnih učinaka na svakodnevni promet.

Posebna pozornost treba biti usmjerena na najproblematičnija raskrižja u gradu. Uvođenje kružnih točaka gdje je to izvedivo, dodavanje dodatnih traka na kritičnim točkama, kao i denivelacija ključnih raskrižja, osobito tamo gdje su zastoji svakodnevni, može značajno poboljšati protočnost. Takva rješenja moraju biti rezultat stručne analize, a ne pojedinačnih političkih odluka.

U uvjetima ograničenog prostora, preraspodjela prometne površine postaje iznimno važna. To uključuje pametno usklađivanje traka za motorna vozila, bicikliste, pješake i javni prijevoz, sve s ciljem postizanja bolje protočnosti, ali bez kompromisa po pitanju sigurnosti. U urbanim sredinama poput Trešnjevke, Trnja ili Maksimira, to znači pronalaženje precizno izbalansiranih rješenja koja poštuju i dinamiku prometa i potrebe lokalne zajednice.

Jasno je da će opsežni radovi privremeno dodatno opteretiti promet. No, uz dobru pripremu, jasan plan fazne provedbe i kvalitetnu komunikaciju s građanima, moguće je postići značajne i trajne pomake. Prava vrijednost takvih zahvata bit će vidljiva tek nakon njihove potpune provedbe ali bez njih, Zagreb ne može sustići potrebe svojega rasta ni ambicije održivog urbanog razvoja.

Redovno održavanje prometnica

Redovno održavanje prometne infrastrukture u Zagrebu ne smije se tretirati kao luksuz, već kao apsolutni minimum za funkcionalan i siguran grad. Iako se pojedini radovi povremeno provode, nedostatak sustavnosti i dugoročnog plana dovodi do toga da su mnoge prometnice, mostovi i nadvožnjaci u stanju koje zahtijeva više od pukog održavanja i traže ozbiljne sanacije koje su mogle biti izbjegnute pravovremenim intervencijama. Uređeni kolnici, stabilni mostovi i sigurna raskrižja nisu estetsko pitanje, već temelj mobilnosti, sigurnosti i svakodnevne protočnosti grada.

Zagreb mora uspostaviti dosljedan sustav redovnog održavanja koji će obuhvaćati sve ključne infrastrukturne objekte: od prometnica i mostova, do nadvožnjaka i tunela. Potrebno je organizirati redovite preventivne inspekcije kako bi se oštećenja prepoznala i sanirala prije nego što prouzroče veće troškove ili potrebe za zatvaranjem cijelih prometnica. Brza reakcija na uočene nedostatke i manja oštećenja može znatno smanjiti opterećenje za građane i gradski proračun.

Digitalizacija u ovom segmentu može donijeti izuzetne prednosti. Sustavi za digitalno praćenje stanja infrastrukture omogućuju automatizirano praćenje, analizu i predikciju oštećenja, što omogućuje pravovremeno djelovanje i racionalnije trošenje resursa. Pametno održavanje je efikasno, ali i dugoročno jeftinije od neplaniranih, hitnih i skupih zahvata.

Glavni trenutni izazovi redovitog održavanja prometnica su nedovoljna izdvajanja za redovito održavanje, koja se često režu u korist vidljivijih investicija, te manjak koordinacije među službama. Bez kvalitetnog planiranja i usklađivanja radova, lako dolazi do situacija u kojima se cijele gradske zone blokiraju zbog preklapanja zahvata. Samo uz jasnu strategiju, transparentnu provedbu i fokus na kontinuiranost, redovno održavanje može biti temelj sigurnog i funkcionalnog Zagreba.

Uklanjanje nepotrebnih prepreka i optimizacija protoka

Zagreb se svakodnevno suočava s nizom sitnih, ali učestalih prepreka koje značajno usporavaju promet i narušavaju protočnost ključnih prometnica. **Uklanjanje nepotrebnih fizičkih barijera, poput nepravilno postavljenih stupića, privremenih ograda i loše pozicioniranih elemenata urbane opreme**, predstavlja prvi korak prema optimizaciji prometnog toka. Mnoge takve prepreke uvedene su ad hoc, bez šire prometne logike, i često više smetaju nego što doista doprinose sigurnosti. Umjesto njih, potrebno je koristiti pametna rješenja koja će balansirati potrebe svih sudionika u prometu: pješaka, biciklista, javnog i privatnog prijevoza.

Jedno od posebno osjetljivih područja je regulacija dostave, koja u Zagrebu još uvijek često funkcionira stihijski. Zaustavljanje dostavnih vozila u vrijeme jutarnje i poslijepodneve špice stvara dodatne zastoje, sužava prometnice i stvara nesigurne situacije za ostale sudionike u prometu. **Potrebno je uvesti jasnu vremensku regulaciju dostave uz obeshrabrivanje zaustavljanja u vršnim terminima**, poticanje noćne ili rane jutarnje dostave, te potporu za korištenje manjih, agilnijih dostavnih vozila koja lakše funkcioniraju u urbanom tkivu.

Uz to, nužno je preusmjeriti dostavne i servisne tokove izvan razdoblja najvećeg opterećenja prometnica. Time se omogućuje učinkovitiji rad bez narušavanja opće protočnosti, ali i otvara prostor za uvođenje naprednih tehničkih rješenja, poput automatskih stupića koji reguliraju pristup određenim zonama ovisno o dobu dana ili danu u tjednu. Takva rješenja već uspješno funkcioniraju u brojnim europskim gradovima i mogu se prilagoditi zagrebačkom kontekstu.

Ipak, pred ovim mjerama stoji izazov pronalaska prave ravnoteže. Potrebno je pažljivo uskladiti sigurnost pješaka, posebice u zonama škola i vrtića, s operativnim potrebama dostavnih službi i komunalnih vozila. Uspješna provedba zahtijeva ne samo preciznu regulaciju, već i stalan nadzor, jasnu signalizaciju i tehničku infrastrukturu koja omogućuje pametno upravljanje prometom u stvarnom vremenu. Zagreb pritom ne mora izmišljati rješenja koja ne postoje nigdje u svijetu, samo ih treba kvalitetno implementirati.

Digitalna mobilnost i promet budućnosti

Pametni promet i mobilnost nisu daleka vizija, nego konkretan i provediv korak koji Zagreb može i treba početi uvoditi već danas. Iako osnovu svake prometne reforme čine jednostavnija rješenja poput rekonstrukcije raskrižja, održavanja cesta i bolje regulacije prometa, tehnološki iskoraci predstavljaju temelj za dugoročnu učinkovitost, održivost i protočnost. Riječ je o nadogradnji postojećeg sustava, koja se može provoditi fazno i strateški, bez potrebe za velikim infrastrukturnim zahvatima.

Grad se danas suočava s čestim gužvama, dugim vremenom putovanja i neefikasnim korištenjem prometne infrastrukture. Umjesto da promet doživljavamo kao niz nepovezanih segmenata, potrebno je uspostaviti cjelovit i integriran sustav upravljanja prometom temeljen na tehnologiji i podatkovnoj analitici.

Uvođenje sustava temeljenog na umjetnoj inteligenciji omogućilo bi upravljanje prometom u stvarnom vremenu. Takav sustav prikuplja i analizira podatke s prometnih kamera, semafora, senzora, pa čak i mobilnih aplikacija koje koriste građani, koristeći napredne AI algoritme za dinamičku optimizaciju prometnih tokova. Na temelju tih podataka, **sustav može automatski prilagođavati signalizaciju na križanjima, skraćivati vrijeme čekanja i proaktivno upravljati prometnicama radi smanjenja gužvi i povećanja sigurnosti**. Primjenom ove tehnologije moguće je osigurati fluidniji promet bez nužnog širenja postojećih prometnica.

Jedan od najvažnijih alata u tom sustavu bit će dinamičko upravljanje semaforima koje još uvijek nije na adekvatan način zaživjelo u Zagrebu. Uz pomoć AI algoritama koji u stvarnom vremenu prepoznaju gustoću prometa, semafori mogu prilagođavati intervale zelenog i crvenog svjetla, usklađivati se s obližnjim raskrižjima i reagirati na nepredviđene situacije poput prometnih nesreća ili privremenih zastoja. To stvara temelje za „živu“ prometnu mrežu koja se stalno prilagođava stvarnim uvjetima.

U Zagrebu su pokrenuti određeni pokušaji implementacije pametnih semafora povezanih s centralnim sustavom, koji omogućuju daljinsko upravljanje i prilagodbu signalizacije prema stvarnim prometnim uvjetima, no sustav još nije ni blizu potrebne razine razvijenosti i korisnosti.

Važan element pametne mobilnosti je i ugradnja pametnih prometnih znakova te suradnja s navigacijskim aplikacijama poput Google Mapsa i lokalnih rješenja. Time se vozačima u stvarnom vremenu može pružiti informacija o stanju na cestama, preusmjeravanju prometa, slobodnim parkirnim mjestima ili zatvaranjima ulica. Takav pristup pretvara gradsku signalizaciju iz statičnog sustava u aktivnog sudionika u upravljanju prometom.

Zagreb također treba razviti digitalnu platformu za javni prijevoz koja koristi prediktivne modele za prilagodbu linija i učestalosti vožnji stvarnim potrebama građana. Umjesto da vozni redovi ostaju fiksni, platforma bi na temelju podataka o kretanjima i navikama putnika predlagala prilagodbe – više autobusa u vršnim satima, drugačije trase vikendom, ili ciljane noćne linije. Time bi se javni prijevoz učinio fleksibilnijim, korisnijim i konkurentnijim u odnosu na osobne automobile.

Novi mostovi, prometnice i rješenja koja spajaju grad.

Jedan od prioriteta bit će logično povezivanje danas odsječenih dijelova grada. Primjeri poput Dubrave, Podsuseda ili naselja južno od Save, koji su infrastrukturno odvojeni od glavnih prometnih pravaca, pokazuju koliko je važno da prometna politika ne ovisi o političkim ciklusima, nego o stvarnim potrebama stanovnika.

Rekonstrukcija postojećih cesta i raskrižja.

Uvest će se novi kružni tokovi gdje je to izvedivo, dodatne trake na kritičnim točkama, kao i denivelacija ključnih raskrižja, osobito tamo gdje su zastoji svakodnevni, čime se može značajno poboljšati protočnost. Umjesto parcijalnih popravaka i improviziranih rješenja, Zagrebu je potrebna sveobuhvatna, pametno planirana i stručno vođena obnova cestovne mreže.

Održavanje prometnica, uklanjanje nepotrebnih prepreka i optimizacija protoka.

Uvest će se jasna vremenska regulacija dostave uz obeshrabrivanje zaustavljanja u vršnim terminima, poticanje noćne ili rane jutarnje dostave, te potporu

za korištenje manjih, agilnijih dostavnih vozila koja lakše funkcioniraju u urbanom tkivu. Jedan od najvažnijih alata u tom sustavu bit će dinamičko upravljanje semaforima koje još uvijek nije na adekvatan način zaživjelo u Zagrebu.

Biciklistički promet

Grad koji ozbiljno shvaća ulogu bicikla u svakodnevnom prometu mora biciklističku infrastrukturu razvijati promišljeno i kvalitetno. To ne znači površno crtanje traka na kolnicima, nego stvaranje sigurne, povezane i logične mreže kretanja. Trenutno stanje biciklističke infrastrukture u Zagrebu nije zadovoljavajuće. Biciklističke staze su često preuske, naglo prekidane, nepostojeće na ključnim prometnicama ili postavljene tako da se sukobljavaju s pješačkim i automobilskim prometom. Nedostaje osnovna logika povezanosti. Mnoge staze završavaju bez mogućnosti sigurnog nastavka kretanja. Zbog toga se vožnja biciklom u Zagrebu često doživljava kao rizična, nesigurna i frustrirajuća, što obeshrabruje građane da uopće razmotre bicikl kao svakodnevno prijevozno sredstvo.

Iako je u prethodnim godinama biciklistička infrastruktura često bila isticana kao dio gradskih politika, intervencije su prečesto bile nepromišljene, površne i simbolične. Staze su crtane radi dojma, kako bi se signaliziralo opredjeljenje za održivu mobilnost i moderne vrijednosti, ali bez stvarne integracije u širi prometni sustav. Umjesto povezivanja različitih dijelova grada i stvaranja sigurne prometne mreže, pristup je bio fragmentiran i kozmetički. Takav pristup ne donosi stvarne promjene u navikama građana niti potiče sigurnije i zdravije oblike kretanja,

Uspješna prometna politika ne temelji se na sukobljavanju raznih vrsta prometnih sredstava, nego na njihovoj kompatibilnosti i prilagodljivosti u gradskom prostoru. Javni prijevoz, željeznički, cestovni i biciklistički ne pružaju svoj maksimum ako se prometne politike prilagođavaju jednom nasuprot drugih, nego ako se kvalitetno i optimalno usklade u zajedničkom cilju bolje protočnosti i veće sigurnosti. Smanjenje gužvi moguće je postići u kratkoročnim koracima pametnim upravljanjem gradskim prometnicama.

štoviše on čini štetu sveukupnom prometu te se stvara percepcija biciklista kao skupine koja dodatno opterećuje promet i potencira njegove probleme. Razlog za to možemo pronaći i u nepovezanoj prometnoj politici bez jasnog reda prioriteta jer se ni biciklističke staze ne mogu forsirati nauštrb automobila, odnosno ako istodobno ne postignemo smanjenje inteziteta cestovnog prometa. Sadašnja neusklađenost postupanja rezultira stvaranjem animoziteta među građanima, s potencijalom eskalacije sukoba korisnika različitih prijevoznih sredstava ukoliko ne dođe do sinkronizacije prometnog planiranja u gradu Zagrebu.

Jedan od ključnih izazova u razvoju biciklističkog prometa u Zagrebu je **izgradnja kontinuirane i sigurne biciklističke mreže** koja građanima omogućuje nesmetano i ugodno kretanje biciklom kroz različite dijelove grada. Nažalost, aktualni pristup gradske vlasti često se temelji na forsiranju izrade biciklističkih staza koje naizgled povećavaju vidljivost biciklističke politike, ali to čine nauštrb sigurnosti, protočnosti i šire prometne logike. Umjesto fragmentiranih i improviziranih rješenja, potrebna je sustavna izgradnja stvarnih, sigurnih i funkcionalnih staza.

Temelj nove politike mora biti izgradnja fizički odvojenih biciklističkih staza gdje god je to tehnički i prostorno izvedivo. Takve staze jamče sigurnost korisnicima i jasno odvajaju biciklistički promet od motornih vozila i pješačkog prometa. Uz to, ključno je uspostaviti povezanost sadašnjih nepovezanih dionica. Danas u Zagrebu biciklističke staze često počinju i završavaju bez logične veze s ostatkom mreže, što obeshrabruje građane u svakodnevnom korištenju bicikla kao prijevoznog sredstva.

Za uspješan razvoj biciklističke mreže potrebna je jasna strategija, te otvorena i iskrena komunikacija s građanima kroz postupno provođenje rješenja koja dugoročno donose korist cijelom gradu.

Javni bicikli i prateća infrastruktura

Razvoj biciklističke kulture u Zagrebu ne može se temeljiti isključivo na stazama. Ključni dio tog sustava čini **javni bicikli, kao pristupačan, održiv i fleksibilan način kretanja gradom**. Sustav javnih bicikala već postoji i predviđa se njegov daljnji razvoj, ali je

prostorno ograničen i u velikom dijelu grada praktički nedostupan. Da bi postao relevantna alternativa, potrebno ga je proširiti na šire gradsko područje, s većim brojem stanica, boljom prostornom raspodjelom i jednostavnijom integracijom s javnim prijevozom.

Stanice za javne bicikle moraju biti postavljene na logičnim i prometno aktivnim lokacijama: kod tramvajskih i autobusnih stanica, u blizini škola, fakulteta, zdravstvenih ustanova, tržnica i poslovnih zona. Time se omogućuje građanima jednostavan prijelaz s jednog oblika prijevoza na drugi, čime se potiče svakodnevno korištenje bicikla i smanjuje ovisnost o automobilu.

Osim toga, potrebno je znatno povećati broj stalaka i sigurnih spremišta za bicikle. Ova infrastruktura mora biti dostupna u svim gradskim četvrtima, s naglaskom na blizinu stanica javnog prijevoza, škola i važnijih javnih institucija. Građani moraju imati mogućnost ostaviti bicikl na sigurnom mjestu, bez straha od krađe ili oštećenja, što je često jedan od razloga zašto mnogi izbjegavaju svakodnevnu upotrebu bicikla.

Važan segment biciklističke infrastrukture je i navigacija. Uvođenje standardiziranog sustava oznaka i signalizacije za bicikliste, uz korištenje digitalnih rješenja i preglednih karata, može znatno poboljšati iskustvo kretanja kroz grad.

Među izazovima treba istaknuti troškove održavanja i sigurnosti same opreme, osobito kod sustava javnih bicikala. Potrebna je redovita servisna mreža koja će brzo reagirati na kvarove, vandalizam i druge probleme, te omogućiti visoku razinu pouzdanosti. Promjena prometne politike mora biti praćena pametnim i sustavnim pristupom koji uključuje edukaciju, informiranje i motivaciju građana.

Važno je i povezati bicikl s drugim oblicima mobilnosti, primjerice kroz koncept parkiranja i nastavka putovanja biciklom. Građani koji dolaze iz rubnih dijelova grada mogu automobilom doći do parkirališta uz javni prijevoz, a zatim nastaviti putovanje biciklom. Takva fleksibilna rješenja povećavaju doseg biciklističke mobilnosti i smanjuju pritisak na gradske prometnice.

Među izazovima koji prate ovu promjenu svakako je sporost prilagodbe navika, ali i utjecaj vremenskih uvjeta i osjećaja sigurnosti u prometu. Zato je ključno da svi elementi biciklističke politike, od infrastrukture do komunikacije, budu međusobno povezani i provedeni dosljedno.

Grad u kojem se dobro živi

**Neka
pobijedi
bolja
politika
kvalitete
života**

An aerial photograph of a city, likely Zagreb, showing a dense network of streets and buildings. The image is overlaid with a semi-transparent blue filter. The text is positioned in the lower right quadrant of the image.

Grad u kojem se dobro živi nije utopija. Najveće svjetske metropole natječu se biti u vrhu kvalitete života svojih građana. Dobar život, kvaliteta života, zadovoljstvo gradom u kojem živiš, može se mjeriti prema određenim parametrima.

Grad Zagreb treba imati ambiciju natjecati se s boljima i najboljima u Europi i svijetu. Dobar život ne samo da treba biti dostupan, nego kontinuirano praćen i unaprjeđivan postupcima gradske administracije.

Stanovanje po mjeri čovjeka

Stanovanje nije luksuz, nego osnovna ljudska potreba i temeljno pravo. Kvalitetno, priuštivo i sigurno stanovanje izravno utječe na zdravlje, obiteljsku stabilnost, obrazovne mogućnosti, povezanost zajednice i ekonomski napredak građana. Unatoč tome, Zagreb se posljednjih godina suočava s nizom izazova u području stanovanja od nekontroliranog rasta cijena nekretnina i najamnina, preko neadekvatne infrastrukture u mnogim kvartovima, pa sve do izostanka dugoročne strategije za održivo i uključivo stanovanje.

Sigurno stanovanje ujedno znači i otpornost grada na potrese i vremenske prilike, čemu Zagreb mora pristupiti s više ozbiljnosti, planiranja i ulaganja. Istovremeno, održivost stanovanja ne odnosi se samo na energetska učinkovitost zgrada, već i na dostupnost osnovnih usluga, zelenih površina, prometa i infrastrukture u blizini doma.

Zato je potrebno redefinirati prioritete u urbanom planiranju, usmjeriti javne politike prema stvaranju uvjeta za priuštivo stanovanje za mlade, obitelji, umirovljenike i sve ranjive skupine te aktivno koristiti gradski prostorni i zemljišni potencijal u korist javnog interesa.

Grad Zagreb mora postati grad koji brine, grad koji stanovanje stavlja u središte razvojne vizije, a ne na marginu tržišnih mehanizama. Samo tako možemo graditi sigurnu, održivu i uključivu budućnost za sve građane.

Subvencioniranje dugoročnog najma praznih stanova

Grad Zagreb se suočava s paradoksom istovremenog nedostatka pristupačnog stanovanja i velikog broja praznih stanova – procjenjuje se da ih je čak oko 50 000. Kako bi se ovaj potencijal aktivirao u korist građana, predlaže se uvođenje programa subvencioniranja dugoročnog najma. Ovaj model predviđa da Grad ponudi vlasnicima subvenciju u visini iznosa poreza na najam, pod uvjetom da svoju nekretninu iznajme za dugoročno stanovanje putem ugovora koji je prijavljen i pravno reguliran. Time se želi stvoriti dodatna sigurnost za najmprimce, ali i ukloniti fiskalne prepreke koje trenutno destimuliraju legalno iznajmljivanje.

Ovakva mjera donosi višestruke koristi – povećava se dostupnost stanova na tržištu dugoročnog najma, smanjuje se pritisak na cijene, a Grad istovremeno dobiva transparentniji uvid u stambenu situaciju. Vlasnicima stanova pruža se poticaj da neaktivnu imovinu stave u funkciju, dok se građanima s prosječnim i nižim prihodima otvara prilika za priuštivo i stabilno stanovanje. Uz minimalna ulaganja iz proračuna, Grad Zagreb može značajno povećati broj dostupnih stambenih jedinica, istovremeno jačajući kontrolu i uredenost tržišta najma.

Kako bi dodatno potaknuli uključivanje privatnih vlasnika u sustav priuštivog stanovanja, predlažemo uvođenje posebnog bonusa za one koji svoju nekretninu daju na upravljanje državi u svrhu priuštivog najma. Uz već postojeće mjere koje uvodi država od 2025. godine, vlasnici bi prema ovom prijedlogu ostvarili pravo na dodatni gradski poticaj u visini jedne medijalne mjesečne najamnine. Na taj način želimo stvoriti financijski motivirajuće okruženje koje će povećati fond dostupnih stanova za one kojima je najam na tržištu trenutačno nedostizan.

Ovom se mjerom uspostavlja stabilan i pouzdan sustav priuštivog stanovanja u kojem građani, država i lokalna samouprava postaju partneri. Vlasnicima stanova osigurava se stabilan prihod i administrativna podrška, dok se istodobno stvara prostor za kvalitetniju i pravedniju raspodjelu stanova onima kojima su najpotrebniji, poput mladih obitelji, samohranih roditelja i umirovljenika. Dugoročno, ova inicijativa pridonosi uravnoteženju tržišta najma i povećava sigurnost stanovanja za građane.

Izgradnja dodatnih studentskih smještajnih kapaciteta

Kako bismo smanjili pritisak na tržište najma i unaprijedili dostupnost stanovanja za mlade, predlažemo uspostavu partnerstva između Sveučilišta, države i Grada s ciljem izgradnje dodatnih studentskih smještajnih kapaciteta. Prema dostupnim podacima, samo u 2023. godini nedostajalo je oko tri tisuće mjesta u studentskim domovima, što veliki broj studenata prisiljava da sudjeluju na tržištu privatnog najma, dodatno povećavajući potražnju i cijene. Sustavno ulaganje u studentski smještaj izravno pridonosi stabilizaciji tržišta i stvaranju boljih uvjeta za studente.

Osim što bi se ovim potezom unaprijedila pristupačnost stanovanja za mlade, dodatni smještajni kapaciteti ojačali bi poziciju Zagreba kao sveučilišnog središta u Hrvatskoj i na europskoj razini. Povećanje broja dostupnih mjesta u studentskim domovima ne predstavlja samo obrazovnu politiku, već i dugoročnu urbanističku strategiju koja povezuje razvoj obrazovanja, tržišta stanovanja i demografske revitalizacije grada. Kroz ovu mjeru želimo poslati jasnu poruku da obrazovani mladi ljudi imaju svoje mjesto i podršku u Zagrebu.

Proširenje domova za starije

Kako bismo odgovorili na potrebe sve brojnije starije populacije, a istodobno povećali dostupnost stanova za mlade obitelji, predlažemo proširenje kapaciteta domova za starije osobe uz mogućnost zamjene nekretnina za smještaj. Posljednjih godina se u Zagrebu nije napravilo ništa po tom pitanju. Naš model omogućuje starijim građanima da svoj stan ustupe Gradu na korištenje u zamjenu za siguran, kvalitetan i dostupan smještaj u domu. Time se unapređuje kvaliteta života starijih osoba i osigurava im se dostojanstvena starost, uz istodobno racionalno korištenje postojećeg stambenog fonda.

Ovakvim pristupom oslobađaju se stanovi koji se mogu namijeniti za najam mladim obiteljima ili drugim skupinama kojima je stambeno pitanje posebno važno. Umjesto da stanovi ostaju neiskorišteni ili se prenamjenjuju bez jasnog društvenog učinka, ovim modelom povezujemo međugeneracijsku solidarnost s održivim upravljanjem imovinom. Ujedno, stvaramo pravedniji i učinkovitiji sustav stanovanja koji odgovara na realne demografske i socijalne izazove u Zagrebu.

Formiranje gradskog fonda stanova za priuštivi najam

Kako bismo građanima osigurali trajnu mogućnost pristupačnog i sigurnog stanovanja, predlažemo formiranje gradskog fonda stanova za priuštivi najam. Temelj tog fonda činio bi postojeći stambeni fond u vlasništvu Grada, koji trenutno broji više od 6.500 stanova, uz korištenje dodatne imovine kojoj Grad može pristupiti na temelju Zakona o upravljanju državnom imovinom. Ovaj pristup omogućuje sustavno, dugoročno i stabilno rješenje koje ne ovisi o tržišnim promjenama, već o odgovornoj i strateškoj politici stanovanja.

Stvaranjem takvog fonda Grad bi mogao izravno utjecati na dostupnost stanova za one kojima je najam ili kupnja na slobodnom tržištu nedostižna. Stanovi iz fonda bili bi namijenjeni prvenstveno mladim obiteljima, radnicima s prosječnim i ispodprosječnim primanjima, samohranim roditeljima i umirovljenicima. Time bismo stvorili mehanizam zaštite građana od tržišnih šokova i osigurali socijalnu stabilnost kroz jednu od najvažnijih životnih sigurnosti – vlastiti dom.

Grad treba na nekoliko načina utjecati na dostupnije i priuštivije stanovanje. Zbog velikog broja neaktivnih stanova može se uvesti subvencionirani poticaj stavljanja jednog dijela tih stanova na tržište kroz dugoročni najam. Druga mjera je izgradnja do-

datnog studentskog smještaja, čime će se rasteretiti potražnja za stanovima u privatnom smještaju. Treća je korištenje stanova starijih osoba koje odlaze u domski smještaj. I na kraju tu je i formiranje gradskog fonda stanova za priuštiv najam. Svaka od ovih mjera rasteretit će pritisak na potražnju stanova za dugoročni najam, čime će se cijena prilagoditi prihvatljivijim razinama.

U pogledu izgradnje stanova za priuštivi najam, Grad može uložiti vlastite resurse u pripremu zemljišta, infrastrukturu i planiranje, dok se sama gradnja može provoditi putem javnih i javno-privatnih partnerstava. Na taj način se ubrzava proces izgradnje, a istovremeno osigurava javna kontrola nad kvalitetom, cijenom i dugoročnim korištenjem stambenih jedinica. Dio novoizgrađenih stanova bio bi namijenjen ranjivim skupinama poput samohranih roditelja, mladih bez obiteljske potpore ili obitelji koje se nalaze u riziku od stambene nesigurnosti. Poseban naglasak stavljat će se na korištenje zapuštenih gradskih zemljišta i tzv. brownfield lokacija koje godinama stoje neiskorištene.

Stanovanje i urbanizacija: prostor koji gradi zajednicu

Predlažemo preokret u načinu na koji pristupamo prostoru, jer prostor nije samo fizička kategorija, već temeljno zajedničko dobro koje oblikuje svakodnevni život. Prostor mora postati alat za zdravlje, susret, igru, učenje i stvaranje osjećaja pripadnosti. Grad ne smije biti mjesto otuđenja

i izolacije, nego živa mreža susjedstava u kojima ljudi poznaju jedni druge, djeca se sigurno igraju vani, a javne površine služe kao produžetak doma. Umjesto stihijskog širenja i monotonog betoniranja, predlažemo razvoj nove urbane kulture koja promišlja grad dugoročno, odgovorno i s pogledom usmjerenim prema budućim generacijama.

Stanovanje nije privilegij, već temeljno ljudsko pravo i preduvjet dostojanstvenog života. Grad treba postati istinski partner građanima u stvaranju stanova koji nisu samo kvadrati, već topli, sigurni i funkcionalni domovi u zdravim, povezanim i ugodnim kvartovima. Kroz promišljeno urbanističko planiranje i ulaganja u infrastrukturu, škole, vrtiće, domove zdravlja, zelene površine i javni prijevoz, stvaramo uvjete za život u kojem se ljudi osjećaju sigurno, povezano i vrijedno.

Stanovanje i urbanizacija duboko određuju kvalitetu života, osjećaj sigurnosti i pripadnosti. Zagreb se trenutačno suočava s nizom ozbiljnih problema, uključujući previsoke cijene stanova, točkastu preizgrađenost bez prateće javne infrastrukture, slabu regulaciju tržišta najma i nedostatak stambenih rješenja za ranjive skupine. Grad stoga treba djelovati strateški i proaktivno. Potrebno je jasno usmjeriti razvoj prema priuštivosti, održivosti i zajedništvu, jer samo tako možemo vratiti povjerenje u grad koji pripada svima, a ne samo manjini.

Zalažemo se za uvođenje reda i odgovornosti u prostorno planiranje Zagreba kako bi se konačno zaustavio stihijski i interesno vođen urbani razvoj. Stanovanje se mora razvijati u skladu s infrastrukturom i stvarnim potrebama građana. To znači da nova gradnja treba pratiti dostupnost vrtića, škola, javnog prijevoza, zelenih površina i drugih sadržaja koji čine kvartove živima i zdravima za život. Umjesto da se grad širi i gradi po mjeri investitora, predlažemo da se planira po mjeri zajednice.

Generalni urbanistički plan, kao temeljni dokument za upravljanje razvojem grada, još uvijek nije donesen. Novi plan mora biti usmjeren na kvalitetu života, očuvanje prostora i odgovorno upravljanje razvojem grada, a ne na pogodovanje interesima pojedinaca. U njegovu izradu potrebno je uključiti struku i građane te osigurati visoku razinu transparentnosti i javne kontrole.

Naime recentne izmjene Generalnog urbanističkog plana čine ga tek anakronim (ne)razvojnim dokumentom koji se bavi isključivo problemima koji su davno trebali biti riješeni i nosi rješenja koja su sva bila naznačena u prošlim generacijama GUP-ova.

Na tom tragu ni novi predloženi GUP nema niti tragova razvojne vizije. Ključni problem u promišljanju

razvoja Zagreba je nedostatak stručnih podloga za odlučivanje, sociodemografske analize, analize prostornih potencijala i analize gospodarskih trendova.

GUP se ne bavi onime što bi trebala biti podloga za odlučivanje, a to je ekonomičnost grada. Grad koji je u izgradnji, a naročito u eksploataciji, preskup nikad ne može postati grad koji je atraktivan za svoje stanovnike, ugodan i uz priuštivo stanovanje komforan u dnevnom životu, uključujući dovoljno brz dolazak i odlazak s posla i vrtić i školu na razumnoj udaljenosti.

Zagrebu je potreban novi GUP, ali onakav GUP koji će u sebi uključivati cjelovitu razvojnu perspektivu grada.

Potrebno je definirati jasna i pravedna pravila kako bi se spriječilo prekomjerno zagušivanje prostora zgradama koje nisu popraćene potrebnom infrastrukturom. Urbanistička pravila moraju štiti javni interes i osigurati ravnotežu između stanovanja, zelenih površina, zajedničkih sadržaja i prohodnosti prostora. Grad mora ostati prohodan, prozračan i zdrav za život.

Svi dijelovi grada trebaju imati pristup osnovnoj infrastrukturi. Ne smije se dogoditi da se u jednim kvartovima nagomilava sadržaj i usluge, dok se drugi zanemaruju. GUP mora biti alat za ravnomjerni razvoj i smanjivanje prostornih nejednakosti. Svaka gradska četvrt, neovisno o svojoj lokaciji ili imovinskoj strukturi stanovništva, mora imati jednake uvjete za kvalitetan život.

Nova izgradnja mora biti uvjetovana prethodnim osiguravanjem javne infrastrukture: vrtića, škola, domova zdravlja, parkova i javnog prijevoza. Nema opravdanja za nove kvadrate ako nisu podržani osnovnim životnim uvjetima. Javna infrastruktura mora prethoditi izgradnji, a ne dolaziti naknadno, parcijalno ili nikako.

Strah Zagreba od Save treba biti prevladan. Sava treba postati važna u gradu kao vrlo bitan prirodni resurs i održivi ekosustav. Dosadašnji problem Save kao prostorne barijere treba riješiti kroz prostorno planiranje na način nužne renaturalizacije. Ovakvi projekti ujedno su i test koliko je jedna sredina spremna za inovativne i hrabre metode unutar strategije prostornog planiranja ne bi li se ostvarile ozbiljne vizije grada. Pojas Save u Zagrebu zbog svojih velikih razlika u vodostaju trenutno nije pogodan za nastanjanje. Uz ozbiljne inženjerske zahvate regulacije vodostaja i toka Save neophodan je i angažman drugih struka od energetičara (pitanje hidrocentrale uzvodno koja ujedno i regulira tok i višak vode usmjerava oteretnim kanalom u Odransko polje) do

ekologa i stručnjaka za prometna rješenja. Renaturalizacija bi donijela i mogućnost boljeg prometnog povezivanja istoka i zapada Zagreba, savski nasipi ne bi bili potrebni za obranu od poplava i njihov koridor većim dijelom mogao bi se koristiti za prometnice. Sava je danas u Zagrebu bujica u jednom periodu godine i s niskim vodostajem u drugom periodu godine. Tek ozbiljnim projektima regulacije vodotoka mogla bi se omogućiti kvaliteta življenja i boravka uz rijeku. Pojas uz Savu najvećim dijelom treba ostati za javne zelene površine i parkovno uređenje, a zatim za sadržaje poput: sportsko rekreacijskih, društvenih, stambenih, do poslovnih.

Omjeri tih namjena trebaju biti rezultat ozbiljnih planerskih analiza u sagledavanju cjelovitosti grada po svim njegovim segmentima od gospodarskih, kulturnih do organizacijskih (politike upravljanja gradom).

Potrebno je pokrenuti sustavni proces mapiranja sveukupne gradske imovine, uključujući stanove, zemljišta i poslovne prostore koji trenutačno stoje neiskorišteni ili su zapušteni. Transparentno upravljanje ovim resursima ključno je za obnovu povjerenja u gradsku upravu i za osiguranje pravedne, učinkovite i strateške upotrebe zajedničkih dobara. Umjesto da vrijedni prostori propadaju, treba ih staviti u službu života, zajednice i javnog interesa. Mapiranje mora obuhvatiti i pravni status imovine, tehničko stanje, mogućnosti prenamjene, kao i potrebna ulaganja. Takav sveobuhvatan pristup omogućuje donošenje kvalitetnih odluka i stvaranje temeljitih planova za revitalizaciju. U proces treba uključiti stručnjake, lokalne zajednice i građane kroz participativne modele planiranja. Nakon mapiranja slijedi aktivna faza revitalizacije gradske imovine kroz konkretne projekte koji će stanove, prostore i zemljišta staviti u funkciju stanovanja, obrazovanja, kulture i socijalnih programa. Stanovi koji godinama zjape prazni mogu se obnoviti i koristiti kao dio fonda za priuštivo stanovanje, dok se poslovni prostori mogu prenamijeniti u kvartovske centre, vrtiće, dnevne boravke za starije, prostore za mlade i druge društveno korisne sadržaje.

Zapuštena zemljišta u gradskom vlasništvu, posebno ona na atraktivnim i infrastrukturno opremljenim lokacijama, mogu postati osnova za gradnju javnih stanova ili kvartova planiranih po mjeri čovjeka. Revitalizacija ove imovine mora biti strateški vođena i usklađena s urbanističkim planovima, uz jasnu odrednicu da koristi javnom interesu i dugoročno pridonosi kvaliteti života u gradu. Time Zagreb postaje grad koji odgovorno upravlja svojim resursima, jača lokalnu zajednicu i gradi prostor za budućnost

Uređenje fasada

Predlažemo pokretanje ambicioznog programa uređenja fasada koji će obuhvatiti i estetsku obnovu zgrada i poboljšanje energetske učinkovitosti postojećeg stambenog fonda. Dotrajale i neodržavane fasade ne utječu samo na izgled grada, već i na kvalitetu života stanara, zdravlje građana i ukupnu energetske bilancu Zagreba. Obnovom pročelja poboljšava se izolacija, smanjuju računi za grijanje i hlađenje te se podiže vrijednost same nekretnine.

Potrebno je uspostaviti gradski program obnove fasada koji bi građanima pružio snažnu organizacijsku i stručnu podršku u pokretanju i provedbi projekata energetske i estetske obnove višestambenih zgrada. Grad preuzima ulogu koordinatora koji potiče stanarima u snalaženju kroz administrativne postupke, povezivanju s ovlaštenim projektantima i izvođačima, kao i eventualno u pripremi za prijavu na nacionalne i europske fondove.

Poseban naglasak stavlja se na izradu karte prioritarnih područja obnove, s ciljem ravnomjernog urbanog razvoja i očuvanja povijesne i ambijentalne vrijednosti gradskih četvrti. Obnova pročelja tako postaje dio šire strategije urbane regeneracije koja povezuje kvalitetu stanovanja, energetske učinkovitost i vizualni identitet grada.

Estetsko održavanje napuštenih poslovnih prostora

Zajedno sa stručnjacima treba pronaći način kako uvesti obavezu minimalnog estetskog održavanja napuštenih poslovnih prostora, kako za Grad kao vlasnika, tako i za privatne vlasnike. Ovi prostori, često smješteni na vidljivim i prometnim lokacijama, u svom zapuštenom stanju narušavaju izgled gradskih četvrti, utječu na percepciju sigurnosti i stvaraju dojam zanemarivanja. Njihovo redovito čišćenje, bojenje i održavanje izloga ili pročelja jednostavna je, ali važna mjera kojom se podiže kvaliteta javnog prostora bez velikih ulaganja.

Grad treba postaviti jasne standarde i pravila estetskog održavanja, uz mogućnost komunalnog nadzora i primjene propisanih mjera u slučaju nepoštivanja obveza. Time se potiče odgovorno vlasništvo i osigurava da prostor, i kada nije u funkciji, ne postaje izvor vizualnog i socijalnog propadanja. Uredeni izlozi, privremeni umjetnički ili informativni sadržaji, pa čak i jednostavna neutralna estetika, mogu pozitivno utjecati na urbani doživljaj i potaknuti ponovnu aktivaciju prostora u budućnosti

Uklanjanje grafita

Uklanjanje grafita treba urediti kao trajnu i sustavnu komunalnu obvezu, s jasnim pravilima, redovitim monitoringom i brzim intervencijama. Neovlašteni grafiti na pročeljima, ogradama, prometnoj infrastrukturi i javnim površinama narušavaju izgled grada, šalju poruku zapuštenosti i često otvaraju prostor za daljnji vandalizam. Zbog toga je ključno uspostaviti nultu toleranciju na vandaliziranje privatnih i javnih objekata grafitima, uz jasno definirane obveze svih dionika i pravovremeno djelovanje.

Grad treba razviti jasan operativni plan uklanjanja grafita, s precizno definiranim procedurama prijave, rokovima reakcije i prioritarnim zonama čišćenja. Posebnu zaštitu treba osigurati zgradama od povijesnog značaja, obrazovnim i zdravstvenim ustanovama te javnim objektima koji svakodnevno oblikuju vizualni identitet grada. U suradnji s vlasnicima privatnih objekata, moguće je razviti model suradnje koji uključuje informiranje, tehničku pomoć i korištenje zaštitnih premaza.

Istovremeno, predlažemo otvaranje prostora za pozitivne i kontrolirane oblike vizualnog izražavanja, kao što su legalne površine za murale, umjetničke intervencije i participativni projekti s mladima. Kreativnost se ne guši, nego usmjerava. No poruka mora biti jasna: nema tolerancije za uništavanje tuđe imovine, jer čist i ureden prostor odražava poštovanje prema zajednici, njezinim stanovnicima i gradu kojem svi pripadamo.

Funkcionalna sinergija svih navedenih dionika gradskog razvoja vidjet će se odmah kroz nultu toleranciju na vandaliziranje privatnih i javnih objekata grafitima i momentalnim otvaranjem Markovog trga za javnost.

Zajedno sa stručnjacima pokrenut ćemo interdisciplinarnu raspravu i izradu novog GUP-a koji će u sebi uključivati cjelovitu razvojnu perspektivu grada. Podloga za odlučivanje, kad je riječ o GUP-u, treba biti ekonomičnost grada. Grad koji je u izgradnji, a naročito u eksploataciji, preskup nikad ne može postati grad koji je atraktivan za svoje stanovnike. Urbanistička pravila moraju štiti javni interes i osigurati ravnotežu između stanovanja, zelenih površina, zajedničkih sadržaja i prohodnosti prostora. Nova izgradnja mora biti uvjetovana prethodnim planiranjem i osiguravanjem javne infrastrukture: vrtića, škola, domova zdravlja, parkova i javnog prijevoza.

Pokrenut ćemo sustavni proces mapiranja sveukupne gradske imovine, uključujući stanove, zemljišta i poslovne prostore koji trenutačno stoje neiskorišteni ili su zapušteni.

Sigurnost kao prioritet

Sigurnost građana ne počinje i ne završava isključivo kod policije, vatrogasaca ili kriznih službi. Ona se gradi kroz svakodnevne odluke o prostoru i infrastrukturi. Svaki park, svaka ulica, svaka škola i svaka zgrada može biti, i mora biti, dio sustava otpornosti na krize. Bilo da su one izazvane klimatskim promjenama, potresima, ekstremnim vremenskim uvjetima ili socijalnim pritiscima, grad koji razmišlja unaprijed i djeluje planski pruža građanima osjećaj sigurnosti, stabilnosti i povjerenja.

Otpornost nije dodatna pogodnost niti luksuz, već osnovni preduvjet sigurnog grada. Ona znači da sustavi funkcioniraju i u kriznim trenucima, ali i da se krize, gdje god je moguće, preveniraju. Kada se urbanistički promišlja dugoročno, tada potoci postaju elementi zaštite od poplava, a zelene površine pomažu u smanjenju toplinskih udara i upijanju oborinskih voda. Škole i bolnice postaju čvorišta podrške i sigurnosti, a kvartovi koji su dobro osvijetljeni, prohodni i održavani postaju prostori u kojima ljudi

žive bez straha i s osjećajem pripadnosti.

Grad Zagreb, iako ne nosi punu nadležnost nad svim aspektima sigurnosti, ima jasnu odgovornost i priliku aktivno doprinosti. Suvremene prakse pokazuju da gradovi koji sigurnost ugrađuju na način na koji planiraju prostor, promet, infrastrukturu i javne površine, stvaraju otpornije i povezanije zajednice. Sigurnost se ne temelji samo na propisima i nadzoru, već i na svakodnevnoj pažnji, dostupnosti usluga, vidljivosti prostora i osjećaju da grad brine.

U stvaranju sigurnog grada ključno je kako se oblikuje javni prostor. Osvijetljene ulice, trgovci, parkovi i prolazi nisu samo pitanje komunalne opremljenosti, već temeljni dio osjećaja sigurnosti u svakodnevnom životu. Kvalitetna javna rasvjeta smanjuje rizik od vandalizma i nasilja, povećava vidljivost i omogućuje građanima da se kreću gradom s više povjerenja, osobito u večernjim i noćnim satima. Grad mora osigurati da nijedan kvart, pješački prolaz ili pristupna staza ne ostane zanemaren u ovom pogledu.

Pametani dizajn javnih prostora podrazumijeva da su oni pregledni, dostupni, funkcionalni i ugodni za korištenje. To uključuje kvalitetne materijale, jasnu organizaciju prostora, uklanjanje vizualnih barijera koje stvaraju osjećaj nesigurnosti, ali i prisutnost sadržaja koji potiču život u javnom prostoru – klupe, zelenilo, fontane, igrališta i otvoreni društveni prostori. Takav dizajn ne samo da štiti, već i stvara povezanost među ljudima, potiče korištenje prostora i smanjuje izolaciju.

Preventivne politike znače da se sigurnost ne rješava tek kada nastane problem, već da se planira unaprijed. To uključuje analizu rizika, uključivanje lokalne zajednice u planiranje, praćenje prostornih trendova i brzo reagiranje na znakove zapuštanja ili nesigurnosti. Grad koji promatra javni prostor kao živi organizam koji traži njegu, pozornost i unaprijed promišljeno djelovanje, gradi temelje za dugoročnu sigurnost i otpornost svojih građana.

Sigurnost djece u vrtićima i školama

Svaki grad koji želi biti siguran i pravedan mora započeti od onih najranjivijih, od djece. Vrtići i škole ne smiju biti samo prostori učenja i odgoja, već mjesta potpune fizičke, emocionalne i zdravstvene sigurnosti. Djeca provode velik dio dana u tim ustanovama i upravo zato, kvaliteta prostora, sigurnost pristupa, higijenski uvjeti, tehnička ispravnost objekata i opremljenost nisu tehničko pitanje, nego temeljno pitanje društvene odgovornosti i dugoročnog ulaganja u budućnost.

Predlažemo unapređenje sigurnosti tih prostora i uspostavu rigoroznijeg i redovitog sustava sigurnosnih pregleda i unapređenja objekata dječjih vrtića i škola. To uključuje provjeru statičke otpornosti zgrada, zaštitu od požara, sigurnost instalacija, prohodnost evakuacijskih izlaza, ventilaciju, energetske učinkovitost i pristupačnost osobama s invaliditetom. Posebnu pozornost treba posvetiti sigurnosti pri dolasku i odlasku djece.

Naše najveće blago je sigurnost koju imamo obavezu sačuvati za generacije koje dolaze. Unaprijedit ćemo sigurnost kroz uspostavu rigoroznijeg i redovitog sustava sigurnosnih pregleda i unapređenja objekata dječjih vrtića i škola. To uključuje provjeru statičke otpornosti zgrada, zaštitu od požara, sigurnost instalacija, prohodnost evakuacijskih izlaza, ventilaciju, energetske učinkovitost i pristupačnost osobama s invaliditetom. Posebnu pozornost posvetit ćemo sigurnosti pri dolasku i odlasku djece u vrtiće i škole.

Urbana spremnost

Grad koji želi biti spreman na buduće krize mora razvijati svakodnevne sustave otpornosti koji nisu namijenjeni samo izvanrednim situacijama, već postaju dio urbane infrastrukture. Urbana spremnost znači da grad omogućuje osnovne resurse kao što su pitka voda, zaklon i pravodobna informacija, dostupne svima i u svakom trenutku. To nije samo pitanje tehničkih rješenja, već znak poštovanja prema građanima i odgovornog odnosa prema budućnosti.

Predlažemo uvođenje javnih slavina i takozvanih vodnih stanica na frekventnim točkama diljem grada, osobito tijekom toplijih mjeseci. Pitka voda mora biti javno dostupna, vidljiva, čista i održavana, ne samo zbog zdravstvene zaštite, već i kao civilizacijski standard u javnom prostoru. Osim što doprinosi javnom zdravlju, ovakva infrastruktura šalje poruku da Grad skrbi za osnovne potrebe svojih građana u svakom trenutku.

U svakoj gradskoj četvrti potrebno je unaprijed definirati takozvana mikro skloništa, to jest prostore poput škola, domova i društvenih centara, koji u slučaju krize mogu pružiti zaklon, hlađenje ili grijanje, osnovnu pomoć i privremeni boravak. Takva skloništa trebaju biti klimatizirana, energetske neovisna i lako dostupna. Njihova prisutnost daje građanima sigurnost da u trenucima velike vrućine, nestanka električne energije, potresa ili drugih poremećaja znaju kamo mogu otići i na koga se mogu osloniti.

Urbana spremnost ne završava s fizičkom infrastrukturom. Grad već ima uspostavljene oblike informiranja građana u hitnim i važnim situacijama, no taj sustav se može i mora značajno unaprijediti te međusobno povezati u jedinstvenu, učinkovitu cjelinu. Sustavna i pouzdana komunikacija u stvarnom vremenu, putem SMS poruka, mobilnih aplikacija, gradskih portala, info ekrana i društvenih mreža,

mora postati standard, a ne iznimka. Važne informacije poput upozorenja na vremenske nepogode, prekida u prometu, tehničkih problema ili kriznih situacija trebaju dolaziti brzo, jasno i dostupno svima, uključujući i ranjive skupine. Time se stvara povjerenje u gradske službe i osnažuje osjećaj sigurnosti. Informirani građani su otporniji građani, a grad koji jasno komunicira pokazuje da nitko nije prepušten sam sebi.

Povećanje sigurnosti zajednice i pitanje integracije stranih radnika

Pitanje stranih radnika i migracija u širem smislu prelazi okvire isključive nadležnosti grada i treba inzistirati na njegovom sustavnom rješavanju. No dok država zakonski ne regulira dolazak strane radne snage kroz sustav kvota i druge ciljane politike koje će onemogućiti njezin stihijski priljev, odgovoran grad ne može ignorirati stvarnost u kojoj živi te je nužno da aktivno traži načine kako zaštititi društvenu koheziju, osigurati miran suživot i spriječiti pojave koje dugoročno mogu destabilizirati zajednicu. Trenutačno u Zagrebu živi i radi velik broj stranih radnika, a stihijsko stvaranje paralelnih zajednica koje su bez kontakta s društvom u kojem borave

i rade mogu predstavljati ozbiljnu sigurnosnu ugrozu. Grad mora učiniti sve što je u njegovoj moći da spriječi getoizaciju, osobito u dijelovima grada koji se zbog dostupnijeg smještaja nerazmjerno opterećuju ovim procesom. Na periferiji Zagreba sve češće dolazi do koncentracije migranata u obiteljskim kućama, bez ikakvog nadzora ili sustavnog pristupa, dok u višestambenim zgradama još uvijek postoje jasna ograničenja koja ovise o suglasnosti suvlasnika, no i ona se često ne poštuju. Time dolazi do nejednakog tretmana stanovnika i stvara se neravnoteža među gradskim četvrtima. Isto tako neke se četvrti u kojima postoji veća koncentracija azilanta susreću sa specifičnim problemima, pri čemu je važno istaknuti da grad ne smije ignorirati njihove potrebe jer je nedopustivo da se građani ne osjećaju sigurno u svojoj ulici ili kvartu.

Učinkovita integracija podrazumijeva i konkretne mjere. Predlažemo organizaciju besplatnih tečajeva jezika i kulture, s naglaskom na sustavnu i sadržajnu edukaciju, a ne na simbolične programe. Trenutačna praksa pokazuje da je tek 52 radnika od preko 200 tisuća završilo tečaj hrvatskog jezika u trajanju od samo 70 sati. Za usporedbu, u Njemačkoj se obvezni integracijski tečaj sastoji od najmanje 800 sati. Zagreb mora tražiti suradnju s državom, obrazovnim institucijama i poslodavcima kako bi se uspostavio ozbiljan i strukturiran program koji omogućuje jezičnu i društvenu orijentaciju svim osobama koje ovdje dolaze raditi i živjeti.

Primjeri gradova poput Dublina, koji je prije dvadesetak godine bio jedan od najsigurnijih u Europi, a danas se suočava s ozbiljnim sigurnosnim izazovima, pokazuju što se događa kada se zanemari pravodobno planiranje. Zagreb mora učiti iz tuđih grešaka te nastaviti graditi zajednicu koja će biti prepoznatljiva po svojoj sigurnosti jer je ona preduvjet kvalitete života naših građana.

Urbana spremnost znači da grad omogućuje osnovne resurse kao što su pitka voda, zaklon i pravodobna informacija, dostupne svima i u svakom trenutku. Sustavno ćemo uvesti javne slavine i takozvane vodne stanice na frekventnim točkama diljem grada, osobito tijekom toplijih mjeseci. Pitka voda mora biti javno dostupna, vidljiva, čista i održavana, ne samo zbog zdravstvene zaštite, već i kao civilizacijski standard u javnom prostoru.

Sustav podrške za zdravlje i sportsku aktivnost svih građana

Zdrav grad ne prepušta zdravlje slučaju. On ga planira, njeguje i podržava svakodnevno, u svakom kvartu i za svakog građanina. Briga o zdravlju nije samo pitanje liječenja, nego i prevencije, kretanja, prostora i mogućnosti koje grad nudi ljudima svih dobi i sposobnosti.

Zagreb mora razviti jasan, pristupačan i ravnomjerno raspoređen sustav podrške zdravlju i sportskoj aktivnosti, u kojem će domovi zdravlja biti funkcionalni i dostupni, a rekreativni sadržaji dio svakodnevnog života. U vrtiću, u školi, na poslu ili u mirovini, svatko treba imati priliku za aktivnost i kvalitetnu zdravstvenu skrb u svom susjedstvu. Grad koji povezuje zdravlje i kretanje ne gradi samo bolji zdravstveni sustav, već i snažniju, otporniju i povezaniju zajednicu.

Unapređenje zdravstvene infrastrukture

Zdravlje nije isključivo odgovornost države. To je i pitanje koliko grad prepoznaje potrebe svojih građana i koliko ulaže u sustav koji mora biti blizak, dostupan i funkcionalan. Zagreb mora postati grad u kojem dom zdravlja nije mjesto čekanja i papirologije, nego prostor u kojem građanin osjeća sigurnost, podršku i jasnoću. Nažalost, loša priprema projekta izgradnje Dječje bolnice Srebrnjak rezultirala je gubitkom čak 63 milijuna eura europskih sredstava, čime je propuštena jedinstvena prilika za podizanje razine zdravstvene skrbi za djecu i mlade. To je primjer neodgovornog upravljanja koji se više ne smije ponoviti.

Grad mora razvijati mrežu kvalitetne primarne zdravstvene zaštite koja uključuje suvremeno opremljene domove zdravlja, dostupne liječničke i stomatološke usluge, ljekarne, patronažu, javnozdravstvene aktivnosti i skrb za najranjivije skupine. Posebnu pozornost treba posvetiti dostupnosti usluga u svakom dijelu grada, uključujući i rubne četvrti u kojima nedostaje zdravstvenih timova i osnovne opreme.

Zagreb može i mora napraviti iskorak u području lokalne zdravstvene skrbi. To podrazumijeva ulaganje u infrastrukturu, bolje prostorne uvjete, kadrovsku stabilnost i lokalne programe prevencije. Grad mora razvijati inovativne i izvedive modele koji odgovaraju na potrebe građana dvadeset i prvog stoljeća, od mobilne skrbi za starije do organizacijske podrške zdravstvenim djelatnicima. Zdravlje ne smije biti povlastica, nego temeljna prisutnost u životu svakog građanina.

Poticanje sportske aktivnosti za sve dobne skupine

Zdrav grad prepoznaje važnost kretanja u svim fazama života. Sportska aktivnost ne smije biti rezervirana samo za profesionalne sportaše ili one koji si mogu priuštiti članarine. Grad mora postati partner svakom građaninu u očuvanju zdravlja kroz redovito kretanje i dostupnu rekreaciju.

Predlažemo razvoj programa vježbanja za djecu, odrasle i starije osobe u suradnji sa sportskim udrugama, školama, zdravstvenim ustanovama i kvartovskim sportskim centrima. U vrtićima i školama poticati ćemo motorički razvoj kroz igru i organizirane aktivnosti. Za radno aktivne građane nudimo večernje i vikend termine u sportskim dvoranama i na otvorenim terenima. Za starije osobe podržat ćemo prilagođene oblike tjelovježbe uz stručni nadzor, u prostorima blizu mjesta stanovanja.

Dugoročno, želimo da fizička aktivnost postane prirodni dio svakodnevice, jednako važna kao i prehrana ili preventivni pregledi. Grad može i mora ponuditi okvire, sadržaje i poticaje koji će omogućiti da svatko pronađe način i prostor za kretanje, neovisno o dobi, iskustvu ili fizičkoj spremi. Sport nije samo rezultat na semaforu, već ulaganje u zdravlje, zajedništvo i kvalitetu života.

Osigurati ćemo podršku za zdravlje i sportsku aktivnost svih građana, unapređenje zdravstvene infrastrukture i potaknuti sportske aktivnosti za sve dobne skupine.

Sportski objekti u Zagrebu moraju biti javno dostupni, funkcionalni i ravnomjerno raspoređeni. Grad ima odgovornost osigurati da sportska infrastruktura ne služi samo profesionalnim klubovima ili povlaštenim korisnicima, nego cijeloj zajednici. Dvorane, igrališta, bazeni i tereni trebaju biti otvoreni građanima, školama, sportskim udrugama i rekreativcima, uz jasno definirana pravila korištenja, transparentne cijene i dostupne termine.

Predlažemo uvođenje jedinstvenog sustava digitalnog upravljanja sportskim objektima pod okriljem Grada koji osigurava digitalnu rezervaciju termina, praćenje korištenja i otvorene natječaje za suradnju sa sportskim klubovima i udrugama. Cilj je postići ravnotežu između profesionalnog sporta, amaterskog bavljenja sportom i rekreacije.

Poseban naglasak stavljamo na ravnomjernu dostupnost u svim dijelovima grada, osobito u kvartovima koji su trenutno zanemareni u pogledu sportske infrastrukture.

Grad ideja, znanja i zajedništva

**Neka
pobijedi
bolja
obrazovna
politika**

An aerial photograph of Zagreb, Croatia, showing a dense urban layout with a grid of streets and a river (Sava) winding through the city. The entire image is overlaid with a semi-transparent blue filter.

Zagreb mora postati grad u kojem obrazovanje nije prazan pojam, već svakodnevna stvarnost koja se živi u vrtićima, školama, knjižnicama i domovima.

Grad koji znanje postavlja kao svoj temelj ne staje na zidovima učionica, već povezuje djecu, roditelje, učitelje i lokalnu zajednicu u stvaranju sigurnog, poticajnog i pravednog okruženja za rast.

Grad vrhunskog odgoja i obrazovanja

Obrazovanje je jedan od najmoćnijih alata koje grad ima u rukama. Ne kao administrativna nadležnost, nego kao aktivna odgovornost. Djeca moraju imati pristup kvalitetnim vrtićima i školama neovisno o tome u kojem dijelu grada žive i kolika su primanja njihovih roditelja. Ulaganje u obrazovanje nije trošak, nego odluka o budućnosti cijelog društva.

Zagreb mora biti lider u obrazovnoj inovaciji i digitalizaciji, u razvoju poticajnih programa, u partnerstvu s roditeljima i stvaranju zajednice učenja. Optimalno rješenje zahtijeva širu, nacionalnu strategiju, ali Grad može pokazati da razumije društvenu vrijednost demografskih mjera i zna kako oblikovati politike koje spajaju podršku obitelji i pravo djeteta na razvoj.

Zajednica znanja ne gradi se deklaracijama, već svakim danom u životu jednog djeteta. Zato ovdje mora početi stvarna promjena.

Dostupnost i kvaliteta dječjih vrtića za svako dijete

Dječji vrtići nisu samo zgrade. Oni su ljudi, odnosi i prostor u kojem dijete prvi put osjeća zajednicu izvan obitelji. Kvaliteta vrtića počinje s kvalitetom odnosa, a to znači s odgojiteljima. Grad mora osigurati uvjete u kojima će odgojiteljice i odgojitelji moći raditi s dostojanstvom, podrškom i stručnim razvojem. Vrtić mora biti mjesto gdje se djeca osjećaju sigurno, viđeno i voljeno, a zaposlenici cijenjeno i zaštićeno.

Naš cilj je da do 2028. godine svako dijete u Zagrebu mora imati mjesto u vrtiću. To je preduvjet jednakih prilika za djecu, ali i temelj za ravnotežu obiteljskog i profesionalnog života roditelja. Da bismo to postigli, Grad će bez odlaganja pokrenuti sustavni program izgradnje i rekonstrukcije vrtića, s posebnim naglaskom na rubna i novoizgrađena naselja gdje je potreba najveća.

Upravljanje vrtićima temelji se na mješovitom modelu: gradski, javno-privatni i obiteljski vrtići mogu djelovati zajedno, ali uz jedinstveni standard kvalitete koji vrijedi za sve. Nema dvostrukih pravila i razlika u tretmanu, svako dijete ima pravo na isti standard skrbi, prostora, prehrane i sigurnosti, bez obzira na tip vrtića koji pohađa.

Za djecu u privremenim i ranjivim zajednicama predviđa se i uvođenje mobilnih vrtićkih jedinica. Takve fleksibilne strukture, primjerice u obliku modularnih objekata ili privremenih montažnih jedinica, mogu brzo odgovoriti na potrebe zajednica koje su u prijelaznim fazama razvoja ili su nastale kao posljedica krize, poput kontejnerskih naselja.

Osnovne škole kao centri znanja i zajednice

Zagreb mora imati osnovne škole koje su više od nastavnih ustanova. One su **mjesta učenja, razvoja, sigurnosti i pripadnosti**. Kvalitetna škola ne završava nakon zvona, nego nastavlja živjeti kroz aktivnosti zajednice, potporu roditeljima i prostor u kojem se znanje dijeli i njeguje.

Grad će do 2030. obnoviti sve osnovne škole, povećati njihovu energetska učinkovitost i uvesti suvremenu digitalnu opremu. Cilj je stvaranje sigurnih, zdravih i tehnološki opremljenih škola koje djeci omogućuju najbolje moguće uvjete za učenje, a nastavnicima stabilno i podržavajuće radno okruženje.

Uvođenje jednosmjenske nastave mora postati standard, ne samo iz pedagoških razloga, već i zato što omogućuje bolje raspoređivanje vremena, više prostora za dodatne sadržaje i ravnotežu između obrazovanja i obiteljskog života.

Za mnoge roditelje produženi boravak i školski obrok nisu dodatna pogodnost, nego svakodnevna potreba. Zato ih ne možemo promatrati kao izvanredne usluge, već kao sastavni dio kvalitetnog

javnog obrazovanja. Grad Zagreb mora jasno prepoznati ovu odgovornost i pretvoriti je u sustavnu praksu.

Produženi boravak mora postati standard dostupan svim učenicima u svakoj osnovnoj školi, bez lista čekanja i nesigurnosti oko mjesta. Grad će osigurati financiranje boravka i razviti model koji omogućuje fleksibilno korištenje, primjerice tri dana u tjednu, s mogućnošću ostanka do 16 sati i 30 minuta ili 17 sati i 30 minuta. Boravak više nije samo prostor za čekanje roditelja, već za razvoj djeteta. U njemu se trebaju pojačati sadržaji poput kreativnih radionica, sportskih aktivnosti, glazbenih programa itd.

Školski obrok također mora biti više od funkcionalne prehrane. Cilj je stvoriti prehrambeni model koji je zdrav, održiv i edukativan. U obroke se uvodi lokalna i sezonska hrana, smanjuje se udio industrijski procesuiranih namirnica, a nude se i alergenski prilagođene opcije.

Školski obrok postaje sredstvo za zdravlje, za smanjivanje nejednakosti i za razvoj prehrambene pismenosti od najranije dobi. Kada djeca jedu zdravo, roditelji mogu planirati mirno, a učitelji i kuhari postaju saveznici u stvaranju svakodnevnog standarda koji podržava rast, koncentraciju i dobrobit svakog djeteta. Takva podrška ne smije ovisiti o školi, kvartu ili obiteljskom budžetu – ona mora biti dostupna svima.

Osnovna škola mora biti i partner roditeljima. Grad će razvijati modele suradnje i podrške, a posebno će ulagati u jačanje stručnih službi, pedagoga, psihologa i edukacijskih rehabilitatora koji su ključni za emocionalnu, socijalnu i razvojnu podršku svakom djetetu. Uvažavajući sve goru statistiku, mentalno zdravlje djece mora biti prioritet, stoga je obaveza grada Zagreba kao glavnog grada Hrvatske okupiti stručnjake koji će ponuditi konkretna rješenja koja se mogu implementirati u obrazovni sustav.

Potpورا djeci s teškoćama i njihovim obiteljima

Zagreb mora biti grad u kojem svako dijete ima pravo na ravnopravan početak, bez obzira na svoje razvojne teškoće ili posebne potrebe. Inkluzija nije privilegija nego pravo, a sustavna podrška djeci i nji-

hovim obiteljima mora biti jasno vidljiva u svakom vrtiću, školi, parku i javnom prostoru.

Naša želja je osigurati da u svakom vrtiću i svakoj osnovnoj školi bude uspostavljen inkluzivni tim podrške koji uključuje edukacijskog rehabilitatora, logopeda i asistenta. Ti stručnjaci neće biti iznimka, već dio standarda. Grad će financirati dodatne edukacije za odgojitelje i učitelje kako bi se osigurala stvarna pripremljenost za rad u inkluzivnim skupinama i razredima. Osigurat će se i kontinuirano financiranje asistenata u nastavi za djecu kojoj je ta podrška nužna za praćenje obrazovnog procesa.

Zagreb će omogućiti brzi pristup logopedskim i psihološkim tretmanima, bez dugih listi čekanja koje danas predstavljaju ozbiljnu prepreku za napredak djece. Također, grad će razvijati mrežu inkluzivnih igrališta i senzoričkih soba, posebno u naseljima gdje takvi sadržaji još ne postoje.

Obiteljima djece s teškoćama potrebna je podrška, razumijevanje i dostupne usluge, a ne birokratske barijere. Grad koji to razumije gradi zajednicu koja uključuje, osnažuje i raste zajedno. Ako resorni zakoni koji se odnose na socijalnu skrb još uvijek nisu prilagođeni kako bi omogućili roditeljima njegovateljima pravo na osobne asistente grad mora razviti vlastiti sustav podrške koji će tu nepravdu ispraviti. Kako bi djeca s teškoćama dobila primjerenu skrb, nužno je paralelno razviti i društveni sustav potpore koji će pomoći njihovim roditeljima, uvažavajući činjenicu da oni preuzimaju na sebe velik teret brige za zdravlje i razvoj njihove djece jer nisu stvoreni dovoljni infrastrukturni preduvjeti da bi im zajednica pomogla na adekvatan način. Premda država još uvijek nije implementirala sustav rane intervencije koji je presudan za budućni život djece s teškoćama, grad Zagreb mora se ponašati odgovorno i u okvirima svoje nadležnosti ne smije dozvoliti da djeca s teškoćama u ključnom razdoblju njihovog razvoja nemaju na raspolaganju svu potrebnu zdravstvenu i institucionalnu skrb.

Profesionalni razvoj nastavnika i odgojitelja

Snaga obrazovnog sustava leži u ljudima koji ga svakodnevno čine živim. Nastavnici i odgojitelji su nositelji znanja, povjerenja i podrške u razvoju djece

i mladih. Zato njihovo profesionalno usavršavanje ne smije biti prepušteno slučaju, nego mora postati strateški prioritet Grada Zagreba.

Predlažemo osnivanje Gradske akademije za odgoj i obrazovanje – mjesta učenja za one koji podučavaju druge. Akademija će nuditi kontinuirano stručno usavršavanje, radionice suvremenih metoda poučavanja, međusobno mentorstvo i prostor za razmjenu znanja i iskustava između škola i vrtića. Program će biti prilagođen stvarnim izazovima s kojima se djelatnici susreću na terenu, uz osiguranu podršku stručnjaka i praktičnih edukatora.

Grad će uvesti dodatne godišnje nagrade za istaknute učitelje i odgojitelje koji svojim radom podižu kvalitetu obrazovanja i jačaju školsku zajednicu. Uz to, razvijat će se i formalni programi mentorstva koji povezuju iskusne i nove djelatnike kako bi znanje i vrijednosti ostajale unutar sustava.

Povezivanje s međunarodnim praksama, razmjena i suradnjom s europskim obrazovnim centrima dodatno će osnažiti lokalne profesionalce i otvoriti vrata novim idejama. Zagreb time postaje grad koji ne samo da ulaže u zgrade i opremu, nego i u ljude koji oblikuju generacije budućnosti.

Učenje za sve uzraste

Znanje ne prestaje završetkom škole. To je proces koji traje cijeli život. Grad Zagreb može i treba preuzeti aktivnu ulogu u poticanju obrazovanja koje obuhvaća sve životne faze, kroz uspostavu gradske akademije namijenjene svim generacijama građana. Ova inicijativa uključuje široku paletu sadržaja, od digitalne pismenosti i stranih jezika do praktičnih vještina za svakodnevni život te specijaliziranih programa iz područja kulture, poduzetništva i održivog razvoja.

Posebna pažnja bit će posvećena uključivanju skupina koje su često zanemarene u obrazovnim politikama, poput starijih osoba, nezaposlenih, umirovljenika i mladih koji nemaju pristup formalnom obrazovanju. Programi će biti besplatni, organizirani u kvartovskim centrima i kulturnim ustanovama, te prilagođeni različitim razinama predznanja i interesima. Digitalna pismenost imat će posebno mjesto kao ključna vještina za ravnopravno sudjelovanje u suvremenom društvu, uz podršku mentora, instruktora i lokalnih zajednica.

Zagreb na taj način postaje grad koji znanje ne promatra kao privilegiju, nego kao pravo svakog građanina. To je grad koji ne samo da informira, već i osnažuje, gradeći društvo koje uči, raste i povezuje se kroz znanje.

Gradski STEM hubovi

U cilju nam je postupno otvaranje kvartovskih znanstvenih centara i laboratorija, poput primjerice “Zagrebačkog STEM centra – istok” i “Zagrebačkog STEM centra – zapad”, koje će Grad financirati i razvijati u suradnji s relevantnim institucijama poput Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Fakulteta elektrotehnike i računarstva, Tehničkog muzeja, ali i uz uključivanje domaćih start-upa i poduzetnika.

Ovi prostori bit će zamišljeni kao otvoreni laboratoriji i radionice, s posebnim naglaskom na eksperimentalni rad, robotiku, logičke zadatke i istraživačko učenje, namijenjeni djeci od najranije predškolske dobi pa sve do mladih i odraslih koji žele razvijati svoje vještine u znanstvenim i tehničkim područjima. Iako u Zagrebu već postoje pojedini sadržaji ove vrste, potrebno ih je sustavno umrežiti, ojačati infrastrukturno i kadrovski te dodatno promovirati kroz blisku i jasnu komunikaciju s građanima kako bi postali lako dostupni i redovito korišteni u svakodnevici svih generacija.

Zagreb će biti grad razvijenog odgoja i obrazovanja koji ide ukorak sa svjetskim trendovima, koji gradi gradske STEM hubove, ali koji prije svega brine o dostupnosti i kvaliteti dječjih vrtića za svako dijete, u kojem su osnovne škole centri znanja i zajednice, grad koji sam ispravlja sustavne nepravde i daje dodatnu potporu djeci s teškoćama i njihovim obiteljima te osigurava profesionalni razvoj nastavnika i odgojitelja.

Gradski STEM hubovi predstavljaju važan iskorak prema stvaranju otvorenog i uključivog grada u kojem svi građani imaju pristup znanstvenim sadržajima i mogućnostima za razvoj svojih potencijala. Cilj je ukloniti barijere koje često prate pristup znanosti, bilo da su one povezane s dobi, socioekonomskim statusom, razinom obrazovanja ili fizičkom udaljenošću od postojećih institucija. STEM hubovi omogućit će svakom djetetu, mladom čovjeku ili odrasloj osobi da u svom kvartu, u poticajnom i modernom prostoru, otkriva svijet znanosti, eksperimentira, razvija vještine i uči na način koji je interaktivan, kreativan i prilagođen stvarnim potrebama zajednice.

Kultura dostupna svima

Kultura ne živi samo na pozornici. Ona je prisutna u školi, tramvaju, stambenoj zgradi, gradskom parku i u svakodnevnim sadržajima poput podcasta i uličnih događanja. Želimo da Grad Zagreb postane europski primjer grada u kojem kultura ne samo da odražava duh zajednice, već ga i aktivno oblikuje. Kroz osmišljene kulturne politike moguće je graditi grad i kvart kao prostore susreta, stvaralaštva i osjećaja pripadnosti.

Kulturu ne treba promatrati kao povlasticu za elitu, već kao živo tkivo zajednice koje treba biti pristupačno svakome i vidljivo u svakom kvartu, svaki dan. Želja nam je stvarno približiti kulturu građanima. Grad Zagreb bit će poticatelj stvaralaštva koje je dostupno svima. Kultura će se razvijati kao prostor slobode, raznolikosti i međusobnog poštovanja.

Zagreb ima punu nadležnost nad ključnim aspektima kulturne infrastrukture, od ustanova do prostora u javnom vlasništvu. Upravo u tome leži golemi potencijal za stvaranje identiteta grada po mjeri čovjeka, grada koji je ugodan za život, otvoren za kreativnost i usmjeren prema budućnosti.

Transparentnost i povjerenje u kulturnu politiku

Kultura ne smije biti zatvoren sustav rezerviran za odabrane, niti prostor koji djeluje bez jasnih pravila i javne kontrole. Kulturna politika mora biti vidljiva, mjerljiva i otvorena, kako bi se ponovno izgradilo povjerenje građana u način na koji se odlučuje o javnim sredstvima.

Građani će preko digitalnih alata imati mogućnost ocjenjivanja i komentiranja kulturnih programa u gradu, čime se otvara prostor za dvosmjernu komunikaciju između javnosti i kulturnih aktera te dodatno jača odgovornost svih uključenih. Kultura tako prestaje biti predmet zatvorenih dogovora i postaje zajednički prostor dijaloga, stvaranja i povjerenja.

Zagreb nije samo središte oko Trga bana Jelačića, svaki kvart zaslužuje bogat i raznolik kulturni život koji je dostupan u neposrednoj blizini doma. Kulturna politika grada mora se temeljiti na ravnomjernoj raspodjeli sadržaja i resursa, kako bi se potaknula vitalnost svih dijelova Zagreba. Poseban naglasak bit će stavljen na obnovu i aktivaciju postojećih kvartovskih centara za kulturu, koji će postati žarišta kreativnosti, susreta i zajedničkog stvaranja.

Kulturni programi poput kazališnih predstava na otvorenom, filmskih večeri, kvartovskih festivala, radionica i koncerata bit će redovito organizirani u suradnji s lokalnim udrugama, umjetničkim školama i nezavisnom scenom. Time se kultura doslovno spušta među ljude, stvara prostor za međusobno upoznavanje, razmjenu i sudjelovanje, čime svaki kvart dobiva svoju prepoznatljivu kulturnu dinamiku.

Usporedno s tim, osigurat će se javni prostori za suvremene oblike izražavanja kao što su street art, glazbene izvedbe, multimedijalni projekti i eksperimentalni performansi, kako bi mladi umjetnici imali stvarne mogućnosti za stvaranje i predstavljanje svojih radova.

Kulturne ustanove poput muzeja i kazališta produžit će svoje radno vrijeme kako bi bile pristupačnije novim generacijama posjetitelja, a za djecu i umirovljenike osigurat će se trajno besplatan ulaz za veliku većinu događaja. Na taj način, Zagreb se profilira kao grad kulture koja raste, mijenja se i razvija zajedno sa svojim građanima.

Zagreb kao grad autentičnog doživljaja

Zagreb ima sve preduvjete da postane primjer europskog grada koji razvija održiv i smislen turizam temeljen na vlastitom identitetu, lokalnoj ekonomiji i svakodnevnom životu građana. Umjesto turističkih sadržaja koji kopiraju druge gradove ili stvaraju umjetne atrakcije, Zagreb može ponuditi ono što ga čini posebnim: autentičan ritam života, bogatu tradiciju, inovativnu kreativnu scenu i prostore koji imaju dušu.

Zagrebački velesajam treba doživjeti preobrazbu u suvremeni urbani centar u kojem se povezuju znanje, poduzetništvo, kultura i održiva proizvodnja. Umjesto polupraznih hala i neiskorištenih površina, Velesajam može postati prostor okupljanja domaćih proizvođača, obrtnika, istraživača, mladih kreativaca i kulturnih programa koji zajedno oblikuju novu sliku grada. To je prostor u kojem se može susresti domaće i međunarodno, tradicija i inovacija, svakodnevnica i vizija budućnosti.

U tom kontekstu, gradske tržnice postaju mnogo više od mjesta kupovine; one su živi centri domaće hrane, susreta i zajednice. Njihova revitalizacija, povezana s lokalnim proizvođačima i novim oblicima prezentacije hrane, kulture i rukotvorina, može biti temelj razvoja gradskog turizma koji ne remeti, nego osnažuje svakodnevni život. Turisti ne dolaze u Zagreb samo da ga razgledaju, nego da ga dožive, a upravo su tržnice, kvartovski festivali, lokalni restorani i autentični proizvodi najjači aduti tog doživljaja.

Turistički iskorak u suradnji s lokalnom zajednicom

Zagreb je grad u kojem se posao i zabava, povijest i suvremenost, kultura i priroda prirodno prožimaju. Njegova prednost leži u ljudskoj mjeri, sigurnosti i toplini svakodnevnog života, što ga čini idealnim mjestom za posjetitelje koji traže više od uobičajenih turističkih atrakcija. Turizam u Zagrebu ne smije biti

industrija koja troši prostor i resurse, nego proces koji obogaćuje grad i njegove stanovnike, a posjetiteljima nudi smislen i kvalitetan doživljaj.

Turistička zajednica grada Zagreba sustavno razvija projekte koji spajaju očuvanje okoliša, kulturne baštine i urbane svakodnevnice. Programi poput zero waste inicijativa, digitalnih alata za upravljanje posjetama, edukacije učenika o lokalnim vrijednostima i promocije lokalnih proizvoda čine okvir u kojem turizam postaje saveznik razvoja, a ne njegova prijetnja.

Zagreb svoju turističku ponudu treba temeljiti na onome što ga čini posebnim. To su njegove tržnice, muzeji, parkovi, lokalni kafići, gradske manifestacije, kulturne rute i svakodnevni život koji se odvija u stvarnom vremenu, bez filtera i uljepšavanja. Dolac, kao živa jezgra gradskog identiteta, mora postati primjer kako se tradicija i turizam mogu spojiti na korist zajednice. Posjetitelje treba pozvati da otkrivaju grad kao privremeni stanovnici, a ne kao konzumenti atrakcija.

Više od pedeset muzeja, dvadesetak kazališta i brojni kulturni festivali, uz bogatu uličnu scenu, stvaraju mrežu sadržaja koja se proteže kroz cijelu godinu. Kultura u Zagrebu ne prestaje ulaskom u muzej, već se nastavlja na trgovima, u parkovima, u razgovorima, kafićima i improviziranim nastupima. Ta šarena i raznolika pozornica treba biti prepoznata kao glavni turistički resurs, koji ne remeti grad, nego ga oživljava.

Cilj turističkog razvoja u Zagrebu mora biti stvaranje dodane vrijednosti za lokalno stanovništvo. To podrazumijeva ravnotežu između broja posjetitelja i kvalitete života građana, razvoj kvartovskih atrakcija kako bi se rasteretio centar, poticanje boravka izvan sezone te uključivanje lokalne zajednice u osmišljavanje i vođenje turističkih sadržaja. Zagreb ne treba postati kulisa, nego otvorena i gostoljubiva zajednica koja se razvija s posjetiteljima, a ne zbog njih.

Zagrebački velesajam kao novi urbani epicentar

Zagrebački velesajam je jedan od najvrjednijih, a trenutno najslabije iskorištenih urbanih prostora u neposrednoj blizini gradskog središta. Njegova povijesna i simbolička važnost nadopunjuje se strateškim položajem i infrastrukturnim potencijalom, što ga čini

idealnim mjestom za razvoj suvremenog gradskog središta nove generacije. Vizija budućnosti Zagrebačkog velesajma temelji se na njegovoj transformaciji u otvoreni prostor znanja, gospodarstva i kulture.

Revitalizacija velesajma podrazumijeva izgradnju modernog konferencijskog centra, poslovnih prostora, kulturnih sadržaja i javnih površina, sve u okviru partnerstva između javnog i privatnog sektora. Time se ostvaruje dvostruki cilj: stvaranje novih vrijednosti za grad, a istovremeno rasterećenje proračuna kroz odgovorno upravljanje resursima. Prostor će biti integriran u prometni sustav grada, s posebnim naglaskom na dostupnost javnog prijevoza i biciklističke mreže.

Velesajam postaje mjesto gdje se susreću poduzetnici, znanstvenici, kulturnjaci i građani, bilo da dolaze na međunarodni kongres, edukaciju ili javno događanje na otvorenom. Konferencijski centar kapaciteta do pet tisuća osoba stvorit će uvjete za razvoj MICE turizma, čime Zagreb dodatno učvršćuje svoju poziciju regionalnog poslovnog i kongresnog središta. U obnovljenim paviljonima razvijat će se sadržaji poput prostora za coworking, start-up inkubatora i kulturnih produkcija, čime Velesajam postaje svakodnevni prostor rada, stvaranja i susreta.

Ova transformacija donosi konkretnu korist za grad i građane. Otvaraju se nova radna mjesta, povećava se gospodarska aktivnost, a dotad zapušten prostor pretvara se u vitalni dio grada. Smatramo da Zagrebački velesajam ne smije ostati simbol prošlih vremena, nego postati ogledni primjer urbane obnove, gradske vizije i suradnje između javnog interesa i privatne inicijative.

Tržnice kao živa središta domaće hrane, zajednice i gradskog života

Zagrebačke tržnice nisu ostatak prošlosti, već ključni dio urbane budućnosti. One predstavljaju prostor u kojem se isprepliću prehrambena sigurnost, lokalna proizvodnja, zdravlje građana i živa svakodnevica. U vremenu kada raste interes za održivost, domaće proizvode i kraće lance opskrbe, gradske tržnice imaju potencijal postati snažna točka okupljanja lokalne ekonomije i zajednice. Vizija razvoja tržnica temelji se na povezivanju sela i grada, kupaca i proizvođača, tradicije i suvremenog načina života.

Grad Zagreb mora osigurati jednostavan i pravedan pristup tržnicama za obiteljska poljoprivredna gospodarstva uz efikasniji sustav kontrole i sljedivosti nego što je to sada. Malim proizvođačima, uz sustav jasnih kriterija, treba omogućiti direktnu prodaju bez posrednika, po fer uvjetima, što će se odraziti i na razinu cijena proizvoda. To uključuje snižene zakupnine, olakšanu administraciju i podršku pri dolasku na tržište. Svaka ušteda u opskrbnom lancu znači bolju cijenu za kupca, ali i veći prihod za proizvođača, čime se stvara lokalna prehrambena cirkulacija koja koristi svima.

Za dugoročni razvoj lokalne proizvodnje potrebna je aktivna gradska politika. Struktura zakupa na gradskim tržnicama mora biti poštena i transparentna. Revizijom postojećih najмова omogućit će se prednost domaćim proizvođačima u odnosu na preprodavače i velike sustave. Uvest će se sustav verifikacije porijekla proizvoda te jasno označavanje na štandovima, kako bi kupci znali kome vjeruju i što kupuju. Time se vraća povjerenje u tržnice kao autentičan prostor domaće hrane.

Ključne gradske tržnice poput Dolca i Trešnjevke zahtijevaju temeljitu obnovu, a to je moguće ostvariti kroz odgovoran model suradnje javnog i privatnog sektora. Tržnice će se pritom oblikovati kao otvoreni prostori u kojima se isprepliću prodaja, gastronomija, druženje i kulturni sadržaji. Poseban naglasak stavit će se na OPG-ove, nezavisne inicijative i male poduzetnike koji doprinose jedinstvenom karakteru svake gradske četvrti.

U budućnosti, kvartovske tržnice mogu postati edukativni centri u kojima se uči o prehrani, otpadu, zdravlju, lokalnim sortama i načinu proizvodnje hrane. Digitalna rješenja poput aplikacija za najavu ponude, oznaka porijekla i direktne komunikacije između proizvođača i potrošača dodatno će osnažiti vezu između građana i hrane koju svakodnevno biraju. Tržnice su uvijek bile više od mjesta kupovine, one su zajednički prostor za zdraviji, pošteniji i održiviji život u gradu.

Zagreb će biti grad autentičnog doživljaja koji kreira turistički iskorak u suradnji s lokalnom zajednicom i razvija Zagrebački velesajam kao novi urbani epicentar. Posebni naglasak stavljam na obnovu tržnica s dodatnim sadržajima koji će ih učiniti živim središtima grada s ponudom domaćih proizvoda i autentičnim ambijentom našeg života.

Grad koji diše i raste

**Neka
pobijedi
bolja
razvojna
politika**

Zagreb mora biti grad koji diše punim plućima, ali i grad koji raste odgovorno i skladno s prirodom. Riječ je o razvoju koji ne ide nauštrb zdravlja, okoliša ni budućih generacija, već o pametnom, održivom i osmišljenom širenju koje poštuje ritam života. Grad koji diše i raste ulaže u čisti zrak, zdravu vodu, obnovljive izvore energije, zelenu infrastrukturu i kvalitetan javni prostor.

Takav grad štiti svoje prirodne resurse, njeguje parkove, šume i rijeku, ali istovremeno otvara prostor za inovacije i nove načine života koji su u skladu s ekološkom stvarnošću dvadeset i prvog stoljeća. Održivost ovdje nije dodatak, nego temeljna vrijednost koja određuje kako grad izgleda, kako se u njemu živi i što ostavljamo onima koji dolaze poslije nas.

Zrak koji štiti život

Zrak ne vidimo, ali ga svakoga dana udišemo. Upravo zato često zaboravljamo koliko je njegova kvaliteta ključna za zdravlje i kvalitetu života. Onečišćenje zraka ne ostaje u brojkama i izvještajima, ono ulazi u naša pluća, pogađa djecu, starije, kronične bolesnike i sve one koji žive u blizini prometnica, industrije i gustog urbanog prometa. Grad koji želi rasti odgovorno mora uzeti kvalitetu zraka kao jedan od glavnih pokazatelja svoje uspješnosti.

Zagreb će prvi put razviti cjelovit i provediv plan za poboljšanje kvalitete zraka, temeljen na točnom i javno dostupnom mjerenju, ciljanom djelovanju i trajnoj edukaciji. Svaki građanin ima pravo znati kakav zrak udiše i pravo zahtijevati da on bude bolji. Ovaj plan neće ostati na papiru, nego će se pretvoriti u konkretne mjere u prometu, energetici, gradnji i javnim prostorima, s jasnim ciljevima i rokovima. U gradu koji diše i raste, zrak mora postati mjera političke odgovornosti i poštivanja ljudskog dostojanstva.

Unapređenje sustava mjerenja kvalitete zraka

Prvi korak prema čistijem zraku je precizno i dostupno mjerenje. Ono što ne mjerimo, kao da ne postoji – a bez podataka nema ni pravog djelovanja. Zagreb će **uspostaviti gustu i ravnomjerno raspoređenu mrežu senzora za mjerenje kvalitete zraka u svim gradskim četvrtima**, a ne samo na nekoliko reprezentativnih točaka. Time se dobiva realna slika stanja u različitim dijelovima grada, s naglaskom na osjetljive zone poput škola, vrtića, domova zdravlja i prometno opterećenih područja.

Svi prikupljeni podaci bit će javno dostupni u stvarnom vremenu putem digitalne platforme, mobilne aplikacije i informativnih zaslona na javnim mjestima. **Građani će moći pratiti kvalitetu zraka u svom kvartu, ali i koristiti tzv. kvartovske indekse izloženosti**, jednostavne i jasne pokazatelje koji pomažu u svakodnevnom odlukama. Tako svatko može znati kada je najbolje vrijeme za šetnju s djecom, tjelesnu aktivnost, otvaranje prozora ili izbjegavanje gužvi.

Plan za smanjenje zagađenja iz ložišta i peći na kruta goriva

Jedan od glavnih uzroka zagađenja zraka u zimskim mjesecima dolazi iz kućnih ložišta i peći koje koriste drvo ili ugljen. Iako se ovakvo grijanje često percipira kao tradicionalno i prirodno, dim koji izlazi iz dimnjaka nosi sa sobom čitav niz štetnih tvari koje ozbiljno utječu na zdravlje, posebno djece, starijih osoba i osoba s dišnim poteškoćama. Grad Zagreb mora odlučno i sustavno pristupiti rješavanju ovog problema, u suradnji s državom i lokalnim zajednicama.

Plan uključuje mapiranje najrizičnijih naselja gdje je korištenje krutih goriva još uvijek rašireno. U suradnji s državnim institucijama i fondovima, građanima će se ponuditi subvencije za prelazak na čistije oblike grijanja, uključujući gradske toplane, prirodni plin i toplinske pumpe. Paralelno s time, Grad će pokrenuti inspekciju i zamjenu zastarjelih sustava grijanja u školama i vrtićima, gdje sigurnost i zdravlje djece moraju biti prioritet. Edukacija, podrška i odlučno djelovanje zajednički su put prema čistijem i zdravijem zraku koji prepoznajemo kao prioritet.

Zeleni pojasevi i mikro-klimatsko upravljanje

U borbi za čistiji zrak, priroda je saveznik kojeg ne smijemo zanemariti. Vegetacija, osobito drveće, ima sposobnost filtriranja štetnih čestica iz zraka, ublažavanja temperaturnih ekstrema i poboljšanja ukupne mikroklimе u gradu. Zagreb će **razviti sustavan pristup ozelenjivanju kao obliku aktivne zaštite zdravlja**, s jasnim prioritetima i ciljevima. Plan uključuje masovnu sadnju stabala duž prometnica, velikih raskrižja i u blizini industrijskih zona, gdje je koncentracija štetnih čestica najviša. Uz to, posebno osjetljive lokacije poput škola i vrtića bit će zaštićene sadnjom visokih zračnih barijera vrstama koje su osobito efikasne u smanjuju onečišćenje.

Zelena infrastruktura neće se zaustaviti na tlu. Grad će poticati razvoj zelenih fasada i krovova koji ujedno hlade prostor, poboljšavaju zrak i pridonose estetskoj kvaliteti urbane sredine. Ove površine po-

stat će sastavni dio novogradnje koja je također dio ovog Programa, ali i obnove postojećih javnih zgrada. Usto, Zagreb će razviti gradski sustav mikro-klimatskog upravljanja, koji će u stvarnom vremenu pratiti i usmjeravati intervencije u prostoru; od sadnje, navodnjavanja i održavanja zelenih površina do strateškog pozicioniranja urbane opreme. Ovakvim pristupom, zeleni sustav grada postaje živi, aktivni filtar koji pomaže građanima da dišu bolje, sigurnije i zdravije.

Svjesnost o kvaliteti zraka kao temelj promjene

Čisti zrak nije samo tehničko ili zdravstveno pitanje, već i pitanje kulture, znanja i zajedničke svijesti. Grad koji želi trajno poboljšati kvalitetu zraka mora razvijati i kulturu brige o zraku, od obrazovanja do svakodnevnih navika. Škole će aktivno sudjelovati u tom procesu, kroz učenje o zraku kao zajedničkom resursu koji treba čuvati i razumjeti. Svaki dan uz meteorološke podatke objavljujat će se i jednostavne „zračne karte” koje prikazuju stanje u različitim dijelovima grada, kako bi djeca od malih nogu naučila čitati i tumačiti kvalitetu zraka u kojem žive.

Osim u obrazovnom sustavu, svijest o zraku jačat će se i kroz javne aktivnosti. Grad će pritom voditi jasnu i otvorenu komunikaciju o tome što udišemo, kako to utječe na zdravlje i što se konkretno poduzima da se stanje promijeni. Samo informirani građani mogu biti stvarni saveznici u stvaranju zdravijeg i održivijeg grada.

Plan za zdraviji i zeleniji Zagreb

Zeleni, zdraviji i uređeniji Zagreb nije samo vizija, već nužnost. Okoliš je temelj zdravlja, a time i kvalitete života. Svaki kvadratni metar u gradu mora biti osmišljen tako da doprinosi dobrobiti ljudi i prostora.

Zeleni plan Zagreba 2030. nije samo plan sadnje drveća, već cjelovita strategija koja mijenja način na koji grad diše, gradi, kreće se i surađuje. Plan povezuje asfalt i zrak, tehnologiju i prirodu, škole i vrtove, planiranje i svakodnevni život. Kroz projekte poput vertikalnih vrtova, opravišćivih koridora, ozelenje-

nih pročelja i sustavne sadnje stabala, Zagreb može postati grad u kojem se priroda ne gubi pod pritiskom urbanizacije, nego se širi, obnavlja i postaje dio zajedničke svakodnevice. Takva transformacija nije luksuz, već najpametnija investicija u zdravlje, izgled i trajnost grada.

Nova stabla za novi život

Zeleni plan Zagreba 2030. donosi konkretne i simbolične mjere koje povezuju prirodu s ljudima i kvartovima. Jedna od takvih inicijativa je **sadnja stabla za svako novorođeno dijete i to upravo u kvartu iz kojeg dolazi**. Riječ je o već prisutnom narodnom običaju, koji se kroz različite udruge formalizirao u nekim hrvatskim gradovima, a postoji i u pojedinim europskim gradovima. Tako se svako novo ljudsko biće veže uz novi život u prostoru, a kvart dobiva drvo koje raste zajedno sa svojim stanovnicima. Smatramo da ova gesta ima i snažnu edukativnu i emocionalnu vrijednost, pokazuje da grad misli na budućnost i stvara trajnu vezu između prirode i zajednice.

Poseban naglasak bit će stavljen na dijelove grada koji su najviše izloženi pregrijavanju i zagađenju, betonske zone, asfaltirane površine bez hlada i školska dvorišta s manjkom zelenila. Sadnja će biti zajednički pothvat građana, škola, udruga i lokalnih inicijativa. Svako drvo dobit će svoje mjesto, svoje ime i svoju priču, drvoredi koje je zasadila škola ili zajednička akcija u kvartu biti će korisni simboli zajedništva. Kroz online interaktivnu kartu građani će, ukoliko to žele, moći pratiti svoje „drvo u svom kvartu”, njegov rast i doprinos boljoj mikroklimi. Na taj način, svaka sadnja postaje osobna, svjesna i duboko povezana s prostorom u kojem živimo.

Obnova zapuštenih zelenih površina

U mnogim dijelovima Zagreba postoje zapuštene, zanemarene i nedovoljno iskorištene javne zelene površine koje su nekada zamišljene kao korisni prostori, ali su s vremenom postale prazni, zakorovljeni i odsječeni od života grada. Riječ je o takozvanim „mrtvim parkovima”, napuštenim travnjacima između zgrada, uskim zelenim pojasevima uz prometnice i javnim parcelama bez jasne namjene. Zeleni

plan Zagreba predviđa sustavnu analizu i mapiranje svih takvih lokacija, s ciljem njihove obnove i pretvaranja u funkcionalne, žive i dostupne prostore za građane.

Svaka površina dobit će novu ulogu prema potrebama lokalne zajednice. U gusto naseljenim područjima bit će uređeni tzv. džepni parkovi, male zelene oaze za predah, igru i susrete. Dio površina bit će pretvoren u urbane livade koje podržavaju oprašivače i povećavaju biološku raznolikost, dok će se na fasadama i krovovima javnih zgrada razvijati vertikalni vrtovi i zelene površine koje hlade prostor, pročišćuju zrak i doprinose ljepoti grada. Ova obnova nije samo ekološka, već i društvena, ona vraća život zapuštenim prostorima i pretvara ih u točke okupljanja.

Uz obnovu zapuštenih površina, Zagreb će razvijati i urbane vrtove kao oblik kvartovske poljoprivrede koji spaja održivost, zajedništvo i brigu za zdravu hranu. Javne površine koje nemaju jasnu funkciju prenamijenit će se za zajedničko vrtlarenje, s posebnim fokusom na gradske četvrti poput Novog Zagreba, Maksimira, Dubrave i drugih gdje postoji dovoljno prostora i interes građana. Ovi vrtovi nisu zamišljeni samo kao mjesto uzgoja povrća, već kao prostori susreta, terapije i neformalnog obrazovanja.

Grad će aktivno podupirati ove inicijative kroz osiguravanje edukacija i stručnog mentorstva, posebno u suradnji s agronomima i udrugama koje već djeluju na tom području. Kvartovski vrtovi postat će mjesta gdje djeca mogu naučiti odakle dolazi hrana, stariji mogu provoditi vrijeme na otvorenom, a susjedi surađivati na projektima koji jačaju lokalnu povezanost.

Zeleni vrtić, zelena škola

Odgoj prema prirodi počinje od najranije dobi, a škole i vrtići imaju ključnu ulogu u oblikovanju generacija koje razumiju i poštuju okoliš. Program „Zelena škola, zeleni vrtić“ uvodi sustavni pristup ozelenjivanju i ekološkoj edukaciji u sve obrazovne ustanove u Zagrebu. Svaka škola i vrtić dobit će vlastiti mini-botanički kutak. To može biti vrt u dvorištu, zeleni krov, učionica na otvorenom ili mali plastenik. Djeca će kroz svakodnevnu praksu učiti o biljkama, vodi, otpadu, oprašivačima i ciklusima u prirodi, ne samo iz udžbenika, već kroz stvarno iskustvo i vlastiti rad.

Program će uključivati podršku u obliku sadnica, alata, edukacijskih materijala i mentorstva, kako bi odgojitelji i nastavnici mogli prenijeti znanje na način koji je zanimljiv, konkretan i trajan. Škole će se moći uključiti u natjecanje za titulu „najzelenije škole“ u gradskoj četvrti i Zagrebu, čime se potiče kreativnost, suradnja i ponos cijele zajednice.

Oprašivači poput pčela, leptira i drugih korisnih insekata ključni su za očuvanje života na našem planetu, a ipak su u urbanim sredinama često zanemareni ili istisnuti. Zagreb će postati grad koji prepoznaje njihovu ulogu i aktivno ih štiti, pretvarajući bioraznolikost u sastavni dio gradske politike.

U gradskim parkovima, edukacijskim ustanovama i javnim prostorima postaviti će se gradski pčelinjaci i informativne točke na kojima će se građani moći upoznati s važnosti oprašivača za zdravlje ekosustava i proizvodnju hrane. Edukacija će biti posebno usmjerena na djecu, ali i na građane koji žele naučiti više o gradskom pčelarstvu, vrtlarenju i očuvanju lokalnih vrsta.

Učinkovitije upravljanje energijom

Potrebna nam je ambiciozna, jasna i provediva strategija energetske tranzicije koja zahvaća čitav grad, sve njegove zgrade, kvartove i zajednice. Ključni cilj bit će da sve javne zgrade, uključujući škole, vrtiće, domove zdravlja i sportske objekte, do 2030. godine budu opremljene solarnim panelima i sličnim energetskim sustavima kako bi što više institucija, ali i građana bilo energetski samodostatno, a što bi grad u cjelini učinilo otpornijim na moguće buduće krize.

Veća otpornost na vremenske nepogode

Toplinski valovi, ekstremne oborine, suše i lokalne poplave više nisu iznimke, nego postaju dio nove

urbane stvarnosti. Grad koji želi biti pravedan, funkcionalan i zdrav mora se na te izazove pripremiti planski, tehnološki i solidarno tako da zaštiti najranjivije, osigura infrastrukturu otpornu na ekstremne uvjete i pritom razvija sustave koji koriste prirodne procese za ublažavanje posljedica.

Paralelno s time, razvoj energetske samodostatnosti temelj je ekonomske sigurnosti i društvene stabilnosti. Grad koji koristi vlastite krovove za proizvodnju struje, koji građanima omogućuje uštedu kroz solarne panele i energetske obnove zgrada, postaje otporniji, pravedniji i manje ovisan o vanjskim krizama. Do sada se na tim područjima radilo parcijalno i nedovoljno ambiciozno. Vrijeme je za zaokret, Zagreb mora postati predvodnik u samodostatnoj energetskej politici, povezujući lokalne zajednice, javne institucije i građane u zajedničku viziju sigurnog i učinkovitog grada budućnosti.

Zagreb će razviti detaljnu kartu ranjivosti na vremenske nepogode koja će obuhvaćati toplinske mape, poplavna područja te kvartove s manjim kapacitetima za samostalnu prilagodbu. Na temelju tih podataka planirat će se konkretne infrastrukturne i urbanističke mjere koje odgovaraju stvarnim potrebama i ranjivostima zajednice.

Kroz sveobuhvatan pregled i unaprjeđenje postojeće infrastrukture, grad će osigurati bolju pripremljenost na ekstremne vremenske uvjete poput obilnih oborina, toplinskih valova i suša. Posebno će se analizirati takozvana uska grla, mjesta gdje sustavi zakazuju ili gdje postoji visoki rizik, te provesti ciljane intervencije poput izgradnje infiltracijskih jarkova, zelenih pojaseva za upijanje oborinske vode ili lokalnih spremnika i akumulacija za kišnicu. U svakom gradskom kvartu uvest će se i uređeni i klimatizirani javni prostori poput knjižnica, škola ili društvenih centara, gdje građani mogu potražiti sigurnost i zaštitu tijekom ekstremnih vremenskih događaja. Na taj način, Zagreb se ne prilagođava tek kad posljedice stignu, već gradi otpornost unaprijed, pametno, uključivo i odgovorno.

Energetska samodostatnost kao zajednički projekt

Zagreb je do sada započeo određene korake prema energetskej učinkovitosti, ali trenutačni opseg

i tempo nisu ni približno dovoljni. Potrebna nam je ambiciozna, jasna i provediva strategija energetske tranzicije koja zahvaća čitav grad, sve njegove zgrade, kvartove i zajednice. **Ključni cilj bit će da sve javne zgrade, uključujući škole, vrtiće, domove zdravlja i sportske objekte, do 2030. godine budu opremljene solarnim panelima** i sličnim energetskeim sustavima kako bi što više institucija, ali i građana bilo energetskej samodostatno, a što bi grad u cjelini učinilo otpornijim na moguće buduće krize.

Na tom tragu, uz javni sektor, Grad će aktivno **raditi na poticanju građana na ugradnju solarnih sustava i toplinskih pumpi** kroz informiranje, tehničku podršku i organizaciju modela zajedničke nabave, posebno u višestambenim zgradama gdje je koordinacija i provedba zahtjevnija. Pružanjem stručne pomoći, savjetovanja i dostupnih alata za planiranje, građanima će biti olakšan prelazak na nove izvore energije. Energetske obnove zgrada obuhvaćat će zamjenu dotrajale stolarije, poboljšanje toplinske izolacije fasada i krovova te modernizaciju sustava grijanja i hlađenja kako bi se smanjila potrošnja energije i poboljšala kvaliteta stanovanja.

Paralelno s infrastrukturnim mjerama, Grad će poticati razvoj lokalnih energetskej zajednica u kojima susjedi, zgrade i kvartovi zajednički proizvode, dijele i koriste energiju. Ovakav pristup ne samo da smanjuje potrošnju i emisije, već gradi novu kulturu solidarnosti, neovisnosti i pametnog upravljanja resursima.

Unaprijedit ćemo sustav mjerenja kvalitete zraka, provesti jasan plan za smanjenje zagađenja iz ložišta i peći na kruta goriva, realizirati zelene pojaseve i mikro-klimatsko upravljanje te podići svjesnost o važnosti kvalitete zraka za zdravlje građana.

Grad koji sluša i uključuje

**Neka
pobijedi
bolja
komunikacija
s građanima**

The background of the page is an aerial photograph of Zagreb, Croatia, showing a dense urban grid and the Sava river. The entire image is overlaid with a semi-transparent blue filter. The text is positioned on the right side of the page, following the grid lines of the city map.

Zagreb mora biti grad u kojem građani nisu samo korisnici usluga, nego i aktivni sudionici u oblikovanju svoje zajednice. Transparentnost, participacija i demokratski procesi trebaju biti u srcu svake odluke koje se donose na razini grada. Građani imaju pravo znati kako se upravlja njihovim novcem, kako se donose važni financijski i infrastrukturni planovi i kako se troše resursi. Nedostatak transparentnosti u zaduživanju i vođenju financija, koji je bio evidentan prijašnjih godina, stvara nepovjerenje i povećava socijalne i političke napetosti. Stoga je nužno da svi financijski izvještaji, planovi i odluke o javnom novcu budu dostupni, jasni i razumljivi svim građanima.

U cilju vraćanja povjerenja i jačanja demokratskih temelja grada, potrebno je omogućiti građanima aktivno sudjelovanje u donošenju odluka. Transparentnost i uključivanje građana u proces donošenja odluka omogućuju veće povjerenje i bolju kvalitetu života jer se odluke temelje na stvarnim potrebama zajednice. Participacija neće biti samo formalnost, nego aktivan proces u kojem svaki građanin, udruga ili inicijativa može imati glas u oblikovanju budućnosti Zagreba.

Grad povjerenja

Zagreb mora postati grad u kojem se sve zna, svi mogu sudjelovati, a ništa se ne skriva. U današnjem društvu građani traže jasnoću, odgovornost i pristup informacijama koje utječu na njihov svakodnevni život. Transparentnost je obaveza, ali i ključ za izgradnju dugoročnog povjerenja među građanima i gradskom upravom. Građani imaju pravo znati gdje ide svaki euro, kako napreduju gradski projekti, koji su ciljevi tih projekata i kako se mogu uključiti u njihov razvoj. Međutim, nije dovoljno samo objaviti hrpu podataka. Potrebno je da ti podaci budu smisljeni i pristupačni za razumijevanje svih ljudi, kako bi mogli aktivno sudjelovati u donošenju odluka koje se odnose na njihov grad. Takva transparentnost nije prijetnja gradskim vlastima nego je najbolji saveznik u stvaranju zajedničkog interesa i jačanju povjerenja koje je temelj svakog uspješnog razvoja.

Zagreb ne može biti grad u kojem se odluke donose bez obavještavanja građana, u kojem se procedura skriva iza zatvorenih vrata, ili u kojem iznenadni radovi izazivaju nezadovoljstvo. Grad koji teži povjerenju mora biti grad u kojem se zna što se gradi, zašto, tko to plaća i tko o tome odlučuje. Građani ne smiju biti samo pasivni promatrači tih procesa, već aktivni sudionici koji mogu imati stvaran utjecaj na oblikovanje svog grada. Povjerenje se ne gradi obećanjima, nego konkretnim informacijama koje se jasno komuniciraju, kao i suradnjom i zajedničkim planiranjem. Grad u kojem su podaci javni i razumljivi, u kojem građani mogu sudjelovati u odlučivanju, neće samo poboljšati kvalitetu života, već će stvoriti održivi temelj za budući razvoj i napredak.

Javan i pregledan plan infrastrukturnih zahvata

Unapređenja u gradskom infrastrukturnom sektoru su prijašnjih godina započela, ali tempo mora biti intenzivniji. U cilju boljeg praćenja i razumijevanja građana, **Grad će objaviti detaljan i interaktivan petogodišnji plan poznatih infrastrukturnih zahvata.** Ovaj plan bit će javan, transparentan i jednostavan za korištenje, omogućujući građanima da u svakom trenutku prate stanje svih projektiranih i izvedenih radova. Na interaktivnoj karti bit će jasno prikazano što se gradi, bilo da se radi o cesti, školi, vodovodu, parku ili drugim važnim objektima, uz detaljan prikaz točne lokacije na uličnoj razini. Plan će se također prilagođavati i nepredviđenim okolnostima te će u stvarnom vremenu uključivati nove zahvate uz obrazloženje zašto su bili neophodni.

Građani će moći pratiti svaku fazu projekta, od planiranja i projektiranja, preko izvođenja radova, do završetka. Osim toga, bit će jasno naznačeno tko izvodi radove, koliko traje svaki projekt i koliko košta. Plan će omogućiti filtriranje informacija po kvartovima, vrstama zahvata i vremenskom okviru, tako da će svaki građanin moći brzo i jednostavno doći do relevantnih podataka koji ga se tiču. Transparentnost ovog sustava ne samo da će poboljšati povjerenje građana u gradske vlasti, već će omogućiti i lakše uključivanje zajednice u odlučivanje i daljnje planiranje infrastrukturnih zahvata.

Sustav kvartovskih prioriteta i reforma mjesne samouprave

Zagreb mora postati grad u kojem građani aktivno sudjeluju u oblikovanju svoje neposredne okoline. Dosadašnji pokušaji povećanja participacije građana u odlučivanju o svome kvartu nisu urodili željenim plodom niti su postali praksa koja je ravnomjerno raširena u svim gradskim četvrtima stoga je potrebna njihova revizija. U svakoj gradskoj četvrti treba razviti mehanizam nalik savjetodavnom referendumu gdje grad javno objavljuje proračun za tu četvrt te popis prijedloga za poboljšanje zajedničkih prostora, od igrališta, pješačkih staza, javne rasvjete, drvoreda do parkirališta. Građani bi trebali imati priliku glasovati za projekte koji su im najvažniji i koji će poboljšati kvalitetu života u njihovom kvartu. Kako bi sustav kvartovskih prioriteta imao smisla, grad će morati pristupiti reformi mjesne samouprave te mjesnim odborima dati konkretne ovlasti ili ih u potpunosti ukinuti. Trenutno stanje predstavlja neodrživo gomilanje administrativnih troškova bez dovoljne stvarne koristi za građane.

Javna izvješća o napretku i troškovima svih većih projekata

Otvoreni gradski budžet bit će javan, interaktivan i lako pretraživ. Grad će kontinuirano objavljivati grafički i interaktivno prikazan budžet, koji će jasno pokazivati koliko novca ide za promet, stanovanje, obrazovanje, kulturu, infrastrukturu i druge važne sektore. Također će biti vidljivo koliko se troši po kvartovima, koliko je projekata realizirano, a koliko ih kasni. Međutim, nije dovoljno samo izlistati sve troškove, ključ je u tome da sustav bude jednostavan za pretraživanje i logički prikazan kako bi građani mogli lako pratiti što se i kako financira.

Platforma će omogućiti građanima da pretražuju budžet po stavkama, gledaju povijest trošenja kroz godine, analiziraju promjene i uspoređuju projekte. Na taj način, građani neće samo imati pristup podacima, već će moći aktivno pratiti kako se njihov novac troši, što će povećati povjerenje u gradske vlasti i omogućiti veću odgovornost u upravljanju financijama. Taj sustav stvara transparentnost koja nije samo formalna, već intuitivna i logična, omogućujući svakom građaninu da razumije i prepozna gdje ide gradski novac.

Svaki veći projekt u Zagrebu, koji premašuje iznos od 100.000 eura, bit će transparentno i detaljno praćen kroz javno dostupna izvješća. Svaki takav projekt imat će svoju vlastitu stranicu na kojoj će biti prikazani osnovni podaci poput opisa projekta, troškovnika, izvođača radova i predviđenog roka završetka. Uz to, na stranici će biti dostupna redovita ažuriranja o napretku projekta, koja će biti objavljiva najmanje jednom mjesečno. Ova ažuriranja bit će jednostavna za praćenje i jasna za sve građane, kako bi mogli vidjeti stvarni napredak radova.

Dodatno, građanima će biti omogućeno komentiranje i postavljanje pitanja vezanih uz projekte, čime se omogućava direktna interakcija i povratne informacije od strane zajednice. Osim toga, građani će automatski primiti obavijesti i notifikacije ako se projekt provodi u njihovoj ulici ili kvartu, što im omogućuje da budu informirani o svim promjenama koje utječu na njihovo okruženje. Ovaj sustav ne samo da povećava odgovornost i transparentnost, nego također omogućuje građanima da aktivno sudjeluju u procesu i postavljaju pitanja koja ih zanimaju.

Personalizirana informiranost

Zagreb će omogućiti građanima personaliziranu informiranost kako bi uvijek bili u tijeku s važnim događanjima u svom kvartu. Građani će moći odabrati koje obavijesti žele primiti, bilo da se radi o radovima u njihovoj ulici, kvartovskim glasanjima i savjetovanjima ili o novim javnim pozivima i prijedlozima koji se odnose na njihovu lokalnu zajednicu. Na taj način, građani neće biti preplavljeni informacijama koje nisu relevantne za njih, već će imati izravan pristup onome što je važno za njihov svakodnevni život.

Sve informacije bit će dostavljene putem različitih kanala komunikacije, uključujući e-mail, SMS ili push notifikacije, kroz jedinstvenu aplikaciju grada Zagreba (ZAPIS). Ovaj sustav omogućuje građanima da na jednostavan i praktičan način dobiju ažurirane informacije koje se odnose na njihov kvart, a sve informacije bit će organizirane tako da ih je lako pretraživati i pratiti. Kroz personalizirani pristup, građani će moći biti aktivni sudionici u donošenju odluka i događanjima koja oblikuju njihovu zajednicu.

Grad financijske slobode

Porezi u Zagrebu danas su izuzetno visoki, a građani osjećaju pritisak koji takav sustav stvara na njihovim primanjima. Iako porezi financiraju ključne javne usluge, potrebno je prepoznati prostor za njihovo smanjenje, kako bi se građanima omogućio veći prostor za osobnu i obiteljsku financijsku slobodu. S obzirom na visoko porezno opterećenje, **naš cilj je osigurati veću efikasnost u trošenju javnog novca, kako bi smanjeni porezi postali održivi, a građani imali realnu korist od smanjenja poreznog opterećenja.**

Jedan od ključnih aktualnih problema u ovom sustavu je hladna progresija, koja nastaje kada porezni pragovi ostaju isti, dok inflacija uzrokuje rast cijena i smanjenje kupovne moći građana. U tom slučaju, ljudi s nižim primanjima počinju plaćati veće poreze, iako njihova realna primanja ne rastu. Inflacija „gura” građane u viši porezni razred, što povećava prihod Grada, ali ne zato što građani bolje žive, već zato što je inflacija uzrokovala da ljudi dospjevaju u više porezne razrede, iako nisu ostvarili stvarni rast primanja. Porezna politika treba adresirati ovu nepravdu i omogućiti građanima da zadrže veću kupovnu moć.

Osnaživanje građana kroz fiskalnu odgovornost

Grad Zagreb prepoznaje važnost smanjenja poreznog opterećenja kako bi građanima omogućio veću financijsku slobodu i potaknuo osobnu potrošnju. Ova inicijativa je ključna jer sve što se u gradu radi, od infrastrukturnih projekata do javnih usluga, dolazi iz proračuna koji građani pune svojim porezima. Stoga, **svaka mjera koja povećava efikasnost grada bit će uravnotežena s odgovarajućim smanjenjem poreza na dohodak**, jer građani imaju pravo na povrat onoga što im je uzeto, u obliku smanjenog poreznog opterećenja. Postupno smanjenje poreza na dohodak bit će provedeno kroz jasne faze, a sve mjere koje budemo poduzimali u cilju povećanja efikasnosti grada bit će popraćene smanjenjem poreza, stvarajući ravnotežu između potrebnih investicija i olakšanja za građane.

Ova inicijativa ima posebnu važnost jer je temeljena na principu da Grad mora djelovati u interesu svojih građana, koji su i glavni izvor svih sredstava. Smanjenje poreza na dohodak nije samo ekonomska mjera, nego i politička odgovornost prema građanima Zagreba. Smanjenje poreza na dohodak bit će provedeno na odgovoran način, ovisno o uštedama i efikasnosti sustava, osiguravajući fiskalnu stabilnost i dugoročnu održivost razvoja Zagreba.

Fiskalna korekcija za zaštitu građana od inflacije

Grad Zagreb ima priliku uvesti vlastiti mehanizam povrata dijela inflacijskog viška kroz ciljane novčane dodatke, koji bi automatski ublažili negativne učinke inflacije na najugroženije građane. Zajedno sa stručnjacima i kroz širu javnu raspravu razradit ćemo jasne kriterije i razmotriti inovativni pristup zaštiti građana od inflacije poput ovakvog tipa negativnog poreza na dohodak koji bi omogućio povrat sredstava osobama koje su posebno pogođene rastom cijena, bez potrebe za promjenom poreznih razreda ili povećanjem poreza. Načelno, ciljana primjena dodataka bila bi usmjerena na radnike s niskim plaćama, umirovljenike ispod praga dostojanstvenog života i automatski bi se primjenjivala kada inflacija pređe određeni prag, primjerice 5%. Ovi novčani povrti ne bi predstavljali milostinju, već povrat onoga što je inflacija nepravedno oduzela građanima.

Ovakav pristup ako bi bio usvojen mogao bi osigurati horizontalnu pravednost jer ljudi s istom kupovnom moći ne bi trebali plaćati različite poreze, što je trenutno slučaj. Kroz ovaj mehanizam, Grad bi reagirao na način koji štiti potrošnju i standard građana, djelujući kao fiskalni stabilizator koji omogućava da inflacija ne smanji životni standard onih koji su već na rubu financijske sigurnosti. Implementacija ovog sustava ne zahtijeva povećanje poreza, promjenu poreznih razreda niti zaduživanje, jer se koristi višak prihoda već prikupljen kroz inflaciju. Ovo nije socijalna pomoć, već fiskalna korekcija u korist pravednosti, koja štiti građane od inflacijskih pritisa, dok istovremeno osigurava fiskalnu odgovornost i ravnotežu u proračunu.

Digitalna infrastruktura kao gradski servis

**Neka
pobijedi
bolja
vizija
budućnosti**

An aerial photograph of Zagreb, Croatia, showing a dense urban grid and the Sava river. The image is overlaid with a semi-transparent blue filter. The text is positioned on the right side of the image.

Zagreb više ne smije biti grad formula-
ra, čekanja i „dođite sutra”. Grad mora
postati prostor u kojem je svaki građanin
jedan klik udaljen od rješenja. Svaka
gradska usluga mora biti jednostavna,
pristupačna i dostupna u svakom tren-
utku. Digitalizacija nije samo pitanje
brzine, već i poštovanja građana i nji-
hove efikasnosti u odnosu s gradskom
upravom. Ovaj prijelaz prema digital-
nom Zagrebu podrazumijeva da svi
problemi budu riješeni odmah, a svaka
informacija bude lako dostupna, jasno
prikazana i jednostavna za korištenje.

Zagreb mora postati grad u kojem di-
gitalna infrastruktura nije luksuz, nego
osnovna komunalna usluga 21. stoljeća.
Smanjenje birokracije, podizanje efi-
kasnosti u uslugama i demokratizacija
pristupa svim građanima ključni su za
budući razvoj grada. Digitalizacija omo-
gućava svim korisnicima da imaju rav-
nopravan pristup uslugama, da mogu
u svakom trenutku preuzeti potrebne
informacije i riješiti vlastite admini-
strativne potrebe bez čekanja i nepo-
trebnog trošenja vremena. Tehnologija
mora biti alat koji pojačava ljudskost,
omogućujući bržu reakciju i učinkovitiji
odgovor na zahtjeve građana.

Digitalni Zagreb nije samo grad aplikacija, to je grad koji zna slušati, predvidjeti i reagirati na potrebe svojih građana. Tehnologija u ovom kontekstu neće zamijeniti ljudski faktor, već ga pojačati, omogućujući bolju komunikaciju, brže donošenje odluka i upravljanje u stvarnom vremenu. Unatoč tome što već imamo određene digitalne inicijative u gradu, njihov potencijal nije u potpunosti iskorišten, a mnoge usluge i procesi trebaju dodatnu modernizaciju. Grad će raditi na unapređenju postojećih sustava, stvarajući grad koji će u potpunosti odgovoriti na izazove digitalnog doba.

Digitalna jednakost i uključivost

Digitalna transformacija Zagreba mora biti usmjerena na smanjenje socijalnih i ekonomskih razlika, a ne na njihovo produbljivanje. Digitalna jednakost postavlja temelje za grad u kojem svi građani imaju jednak pristup informacijama, uslugama i resursima bez obzira na njihov socioekonomski status, dob ili obrazovanje. Grad mora biti partner i mentor svojim građanima u procesu usvajanja novih tehnologija, osiguravajući da svi, bez iznimke, mogu iskoristiti prednosti digitalnog doba. U tom kontekstu, važno je stvoriti uvjete koji će omogućiti ravnomjernu digitalnu uključenost svih građana, posebice onih koji su tradicionalno isključeni ili manje upoznati s novim tehnologijama.

Jedan od ključnih koraka u osiguravanju digitalne jednakosti bit će uvođenje digitalnih kutaka u kvartovima i knjižnicama, gdje će građani, osobito stariji, imati besplatan pristup internetu i osnovnim računalnim alatima. Ovi prostori neće biti samo fizički dostupni, već će biti opremljeni s mentorima ili volonterima koji će pomagati korisnicima u osnovnim digitalnim vještinama i navigaciji na internetu.

Osim toga, Grad će omogućiti besplatne tečajeve digitalne pismenosti u suradnji s lokalnim školama, fakultetima i udrugama, čime će se građanima svih dobi i pozadina pružiti prilika za usvajanje digitalnih vještina koje su danas nužne za svakodnevni život, posao i pristupanje uslugama.

Grad Zagreb mora postati digitalni mentor, promovirajući tehnologiju kao alat za jednakost, a ne elitizam. To znači da tehnologija mora biti dostupna svim građanima, ne samo onima koji već imaju pristup visokim tehnologijama. Kroz ove inicijative, Grad će osigurati da digitalna transformacija nije privilegija, već pravo svakog građanina, bez obzira na njihove socijalne ili ekonomske okolnosti. Digitalizacija, u ovom kontekstu, neće samo poboljšati kvalitetu života, nego će i omogućiti veću uključenost, participaciju i ravnotežu u društvu.

Grad na dlanu: digitalne usluge za sve kroz ZAPIS model

Zagreb mora postati grad koji je jednostavan, dostupan i brz, a u digitalnom dobu to znači da sve gradske usluge moraju biti lako dostupne na jednom mjestu, jasno komunicirane i prilagođene svakom građaninu, od školarca do umirovljenika. Rješenje za ovu transformaciju bit će ZAPIS – Zagrebački Asistent za Podršku Institucijama i Stanovnicima, digitalni model koji će promijeniti način na koji grad komunicira sa svojim stanovnicima i djeluje na svakodnevnim izazovima. ZAPIS neće biti samo aplikacija; to će biti cjeloviti digitalni sustav koji će omogućiti građanima pristup svim važnim informacijama i uslugama putem mobilnog telefona, računala ili tableta.

ZAPIS će omogućiti građanima da putem jednog sučelja prijave komunalni problem, plate parking, dobiju obavijesti o događanjima, zatraže dokument ili jednostavno postavite pitanje i dobiju jasan odgovor. Aplikacija će podržavati hrvatski jezik, ali i druge jezike, uz posebnu podršku za osobe s invaliditetom, čime će se omogućiti svakom građaninu jednak pristup informacijama i uslugama. ZAPIS će uključivati personaliziranog digitalnog asistenta koji će građanima slati obavijesti, podsjetnike i preporuke, čineći svakodnevne gradske usluge bržima i efikasnijima. Građani neće morati znati kome se obratiti – dovoljno će biti pitati ZAPIS.

Uz građanski modul, ZAPIS će imati i verziju za institucije, namijenjenu gradskim uredima, školama,

vrtićima, podružnicama Holdinga i drugim javnim službama. Ovaj sustav koristit će umjetnu inteligenciju za automatizaciju odgovora na često postavljana pitanja, koordinaciju internih procedura, prediktivnu analizu kvarova i povezivanje različitih gradskih sustava na jednoj platformi. ZAPIS neće centralizirati moć, već znanje.

Pametna uprava i fiskalna učinkovitost

Digitalizacija gradske uprave nije samo pitanje smanjenja redova i čekanja, ona predstavlja temelj za ostvarivanje stvarnih ušteda, povećanje efikasnosti i smanjenje poreznog opterećenja za građane. Pametna uprava bit će ključni element za postizanje tih ciljeva jer će omogućiti brže i preciznije obavljanje svih administrativnih procesa, istovremeno smanjujući troškove i vrijeme koje je potrebno za donošenje odluka. Automatizacija administrativnih procesa i pomoć umjetne inteligencije u obradi zahtjeva omogućit će da grad funkcionira bez nepotrebnih birokratskih prepreka, uz bržu i precizniju obradu podataka.

AI će omogućiti analizu tržišta, predviđanje cijena i optimalno upravljanje nabavnim procesima, čime će se smanjiti troškovi i osigurati najbolja moguća ponuda za gradske projekte. S prediktivnom analitikom, grad će moći pametno planirati budžet, efikasnije upravljati resursima i donijeti bolje financijske odluke. Umjetna inteligencija će također biti korisna za otkrivanje neučinkovitosti i zloupotreba, čime će se osigurati potpuna transparentnost i smanjiti mogućnost korupcije ili nenamjenskog trošenja sredstava.

Sve ove mjere neće samo poboljšati rad gradske uprave, već će stvoriti uvjete za povećanje fiskalne učinkovitosti. Ostvarene uštede bit će vraćene građanima kroz porezno rasterećenje čime će se povećati životni standard svih stanovnika Zagreba.

Infrastruk- tura i mreže za tehno- loški pove- zan grad

Tehnologija mora raditi za grad, tiho, neprimjetno, ali učinkovito. U Zagrebu, tehnologija će postati temelj za izgradnju pametnog i povezanog grada. Gradska podatkovna mreža povezat će sve pametne senzore koji će kontinuirano prikupljati podatke o različitim aspektima gradskog života. Senzori za promet, zrak, buku, vodu, energiju i otpad omogućit će praćenje stanja u stvarnom vremenu, pružajući gradskim vlastima važne informacije za donošenje brzih i informiranih odluka. Ovi podaci bit će ključni za optimizaciju prometa, smanjenje zagađenja, poboljšanje održivosti i učinkovito upravljanje resursima.

Takav pristup će značajno smanjiti troškove održavanja i produžiti životni vijek gradskih objekata i infrastrukture. Automatska logistika komunalnih poduzeća smanjit će troškove, povećati preciznost i optimizirati raspodjelu resursa, omogućujući komunalnim službama da brže i efikasnije odgovore na potrebe građana.

Digitalna građanska participacija

Zagreb mora postati grad u kojem građani imaju mogućnost sudjelovati u oblikovanju svoje zajednice svakodnevno, a ne samo svake četiri godine. Digitalna participacija omogućit će da svaki građanin bude aktivni sudionik u odlučivanju o pitanjima koja se izravno tiču njegovog kvarta i života u njemu. Putem aplikacije, građani će moći glasati o kvartovskim projektima, odabiru novih zelenih zona, ili drugih važnih inicijativa koje će oblikovati njihov neposredni okoliš.

Osim digitalnog glasovanja, omogućit će se i digitalna rasprava uz fizičke sjednice, gdje će građani moći davati prijedloge, sudjelovati u savjetovanjima i anketama. Kroz ovaj participativni pristup, građani neće samo biti obavješteni, već će aktivno oblikovati politike koje će ih se direktno ticati. Analizirat će se komentari i sugestije građana čime će se omogućiti da politika bude oblikovana iznutra, na temelju stvarnih potreba zajednice, a ne odozgo. Ovaj sustav osigurava da svaka odluka bude temeljena na stvarnim mišljenjima i potrebama ljudi, omogućujući tako snažniju demokraciju i veću uključenost građana u svakodnevne odluke.

Pristup internetu postao je temelj za jednakost, učenje i povezanost u modernom društvu. Grad Zagreb mora osigurati besplatan i siguran pristup internetu za sve svoje građane, jer je to ključ za stvaranje ravnoteže i mogućnosti za sve, bez obzira na dob, obrazovanje ili društveni status.

Zagreb će uvesti besplatan Wi-Fi u svim tramvajima, autobusima, knjižnicama, centrima i parkovima, omogućujući građanima i posjetiteljima lako povezivanje u svim dijelovima grada. Osim toga, posebna pozornost bit će posvećena sigurnoj i brzom povezanosti u vrtićima, školama i domovima zdravlja, stvarajući tako digitalno povezane prostore koji podržavaju obrazovanje i zdravlje. Fokus će biti na osiguravanju dostupnosti za učenike, studente, starije osobe i turiste, čime će se osigurati da svi korisnici, bez obzira na svoje potrebe, imaju jednak pristup digitalnim resursima i informacijama.

Zagreb – grad koji vjeruje u svoje inovatore

Zagreb je već prepoznat kao središte inovacija i poduzetništva u regiji, zahvaljujući institucijama poput ZICER-a (Zagrebački inovacijski centar), koji je operativno aktivan već 30 godina, a kroz njegove programe prošlo je više stotina start-upova. Naša vizija je dodatno osnažiti ovaj ekosustav, stvarajući uvjete u kojima mladi inovatori mogu razvijati rješenja za lokalne i globalne izazove.

Planiramo proširiti postojeće kapacitete ZICER-a kroz dodatne prostore za coworking, laboratorije i specijaliziranu infrastrukturu. U suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu i drugim relevantnim partnerima, omogućit ćemo većem broju start-upova pristup potrebnim resursima za rast i razvoj.

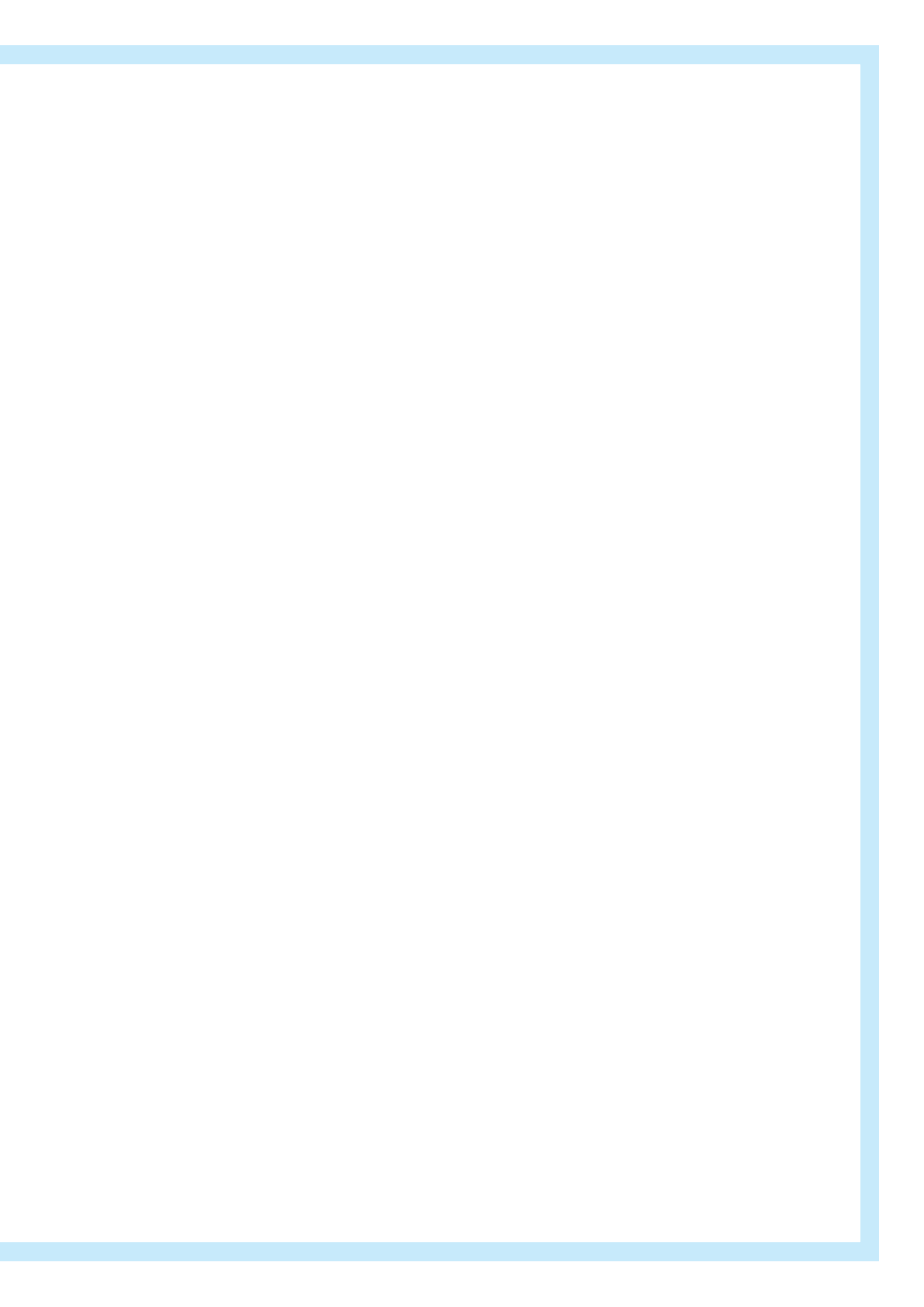
Postupno ćemo povećavati gradska ulaganja u razvoj start-up ekosustava tijekom mandata. Osim jačanja postojećih programa poput Startup Factory i Tech Transfer, osigurat ćemo i podršku za druge relevantne inicijative, uključujući sveučilišne inkubatore, privatne akceleratorne i tehnološke parkove. Cilj je stvoriti povezani lanac podrške koji prati start-upove od ideje do tržišta.

Aktivno ćemo uključivati proizvode i usluge lokalnih start-upova u gradske projekte i usluge, gdje god je to moguće i opravdano. Na taj način inovacije nastale u Zagrebu imat će priliku biti primijenjene u praksi i izravno doprinijeti kvaliteti života građana.

Do kraja mandata cilj nam je povećanje broja start-upova uključenih u gradske programe, privlačenje većeg broja međunarodnih osnivača koji će svoje start-up projekte razvijati u Zagrebu i organizacija najmanje dva međunarodna start-up i tehnološka događanja godišnje, uz partnerstvo Grada Zagreba.

Zagreb ima znanje, talente i energiju za nove iskorake. Naš cilj je stvoriti grad u kojem **inovacije nastaju, rastu i ostaju** – za dobrobit svih građana.

**Neka
pobijedi
bolja
vizija
Zagreba**

**Neka
pobijedi
bolja
vizija
Zagreba**

www.marijaselakraspudic.hr